

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 500 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

Het "Stoomvaartmaatschappij"-arrest en de Lex Loci Delicti als verwijzingsregel voor de Burgerlijke Aansprakelijkheid

De burgerlijke aansprakelijkheid en de lex loci delicti in het algemeen.

1. Sinds enkele jaren heeft het Hof van Cassatie, in een drietal gezaghebbende arresten, ons de regels der burgerlijke aansprakelijkheid in het internationaal privaatrecht opnieuw in herinnering gebracht.

Vermelden wij het vermaard arrest d.d. 17 mei 1957, dat uitgesproken werd in de verenigde kamers inzake *Bolongne t./ Sainte* (1). In dit arrest legde het Hoogste Gerechtshof uitdrukkelijk de verwijzingsregel vast, naar verluid waarvan de *lex loci delicti commissi* alle elementen van de burgerlijke aansprakelijkheid diende te beheersen.

« Attendu qu'il résulte de l'article 3, al. 1, du Code Civil en tant qu'il consacre une règle de droit international privé, que les lois de police et de sûreté sont applicables aux faits commis sur le territoire de cet Etat, quelle que soit la nationalité de leur auteur. »

« Attendu que les lois qui déterminent les éléments du fait générateur de la responsabilité civile, délictuelle ou quasi-délictuelle, ainsi que le mode et l'étendue de la réparation sont des lois de police au sens de l'article précité. »

« Que l'action en réparation du dommage causé par un fait illicite commis aux Pays-Bas doit donc être régie par la loi néerlandaise, l'auteur et la victime du fait fussent-ils tous deux belges. »

In het tweede arrest d.d. 2 januari 1961 (7) bevestigde het Hof deze zienswijze :

« Attendu que l'action en réparation du dommage causé par un fait illicite commis à l'étranger est, de par sa nature et en vertu de la règle consacrée par l'article 3, al. 1, du Code Civil, régie par la loi de l'Etat sur le territoire duquel ce fait a été perpétré, l'auteur et la victime fussent-ils tous deux de nationalité belge. »

In het eerste geval kwam het er op aan, te weten welke wet toepasselijk was wanneer twee Belgen zich met een wagen naar het buitenland begeven en er een onder hen om het leven komt, ten gevolge van

een technisch defect van de wagen toebehorende aan een bestuurd door de andere.

In het tweede geval was dezelfde vraag gesteld geworden naar aanleiding van een ongeval waarin twee Belgische soldaten betrokken waren op het grondgebied van de Duitse Bondsrepubliek. Op grond van regelen van een internationaal verdrag dat afweek van de gebruikelijke regelen van het Belgisch internationaal privaatrecht, nam het Hoogste Gerechtshof aan dat het Belgisch recht toepasselijk bleef.

In het arrest d.d. 23 november 1962 (8), dat wij kortom het « Stoomvaartmaatschappij-arrest » zullen noemen, werd aan het Hoogste Gerechtshof de vraag gesteld welke nationale zeevaartwetgeving diende te worden toegepast, ten aanzien van de burgerlijke aansprakelijkheid van de reder-eigenaar, bij aanvaring in Nederlandse territoriale wateren. Hierop antwoordt het Hof van Cassatie : « Overwegende dat de vordering tot vergoeding van een schade veroorzaakt door een in het buitenland begane onrechtmatige daad, uiteraard en krachtens de bij art. 3, lid 1 B.W. vastgelegde regel van internationaal privaatrecht, in principe beheerst wordt door de wet van de staat op wiens grondgebied die daad begaan werd, ongeacht de nationaliteit van hen die voor de schade aansprakelijk zijn, onder voorbehoud van de Belgische internationale openbare orde en behoudens afwijking bij een met de buitenlandse Staat gesloten conventie. »

In al deze arresten wordt het probleem dus in twee onderdelen gesplitst :

1. welke wet bepaalt het onrechtmatig karakter van een in het buitenland gepleegde handeling;

2. door welke wet wordt de vordering tot schadevergoeding beheerst.

In het behandelde geval kon alleen de tweede vraag vatbaar zijn voor betwisting, nu de eerste vraag omtrent de fout reeds door een in kracht van gewijsde gegaan arrest was beslecht geworden.

Samenvatting van het geschil.

2. De oplossing van het geschil waaraan het « Stoomvaartmaatschappij-arrest » een antwoord gaf, werd zeker bemoeilijkt door een daarmee gelijklopend pro-

bleem van zeevaartrecht, doch laten wij eerst de feiten onderzoeken vooraleer onze aandacht aan dit probleem te besteden. In Nederlandse territoriale wateren komt een Fins zeeschip in aanvaring met een Nederlands stoomschip. Nadat het Hof van Beroep te Brussel, — arrest van 15 februari 1957 — het Fins zeeschip aansprakelijk heeft gesteld voor de aanvaring, stelt de benadeelde, met name de reder-eigenaar van het Nederlands stoomschip, een vordering in tot schadevergoeding.

Hij beroept zich op art. 541 Ned. W.Kh., dat de vergoeding, volgens een Uitvoerend Besluit van 7 februari 1952, bepaalt op 50 fl. per vernielde netto-ton. Daarentegen roept de reder-eigenaar van het Finse zeeschip, dat voor de aanvaring aansprakelijk wordt gesteld, de door zijn nationale wet voorziene aansprakelijkheidsbeperking in. Het forfait dat door de Finse wet wordt bepaald op 5.000 Finse MK. per vernielde bruto-ton, valt de aanvaringsschuldenaar immers voordeliger uit dan het forfait zoals voorzien door de Nederlandse wet.

De draagwijdte van art. 3, 1 B.W.

3. Het eerste middel dat in de voorziening naar voren werd gebracht betrof de vraag of de in artikel 3, 1 B.W. neergelegde verwijzingsregel niet steeds moet toegepast worden op de omvang en de uitgebreidheid der schadeloosstelling, zelfs zo de burgerlijke aansprakelijke reder-eigenaar het Nederlands grondgebied niet bewoonde.

Het bestreden arrest (4) had dienaangaande een vrij originele opvatting gehuldigd. Een der consideranten luidde als volgt: «Aangezien inderdaad, zo de kapitein van het S.S. «Inga» desnoods kon doorgaan als *bewoner* van het Nederlands grondgebied en als, om dit motief verbonden door de Nederlandse politiewetten wanneer het er op aan kwam de verantwoordelijkheid te onderzoeken voor de aanvaring welke hij aldaar veroorzaakte; nochtans, wanneer het er ditmaal op aankomt ten laste van de reder-eigenaar de wijze en omvang der vergoeding vast te leggen, de rederij, in Finland gevestigd, niet meer kan geacht worden als wonende op het Nederlands grondgebied». Aldus het bestreden arrest.

Steeds volgens deze opvatting zou de toepassing van art. 3, 1 B.W., niet noodzakelijk insluiten dat de burgerlijk aansprakelijke partij door dezelfde wetten van politie zou gebonden zijn, nu deze het Nederlands grondgebied niet «bewoonde», alhoewel de aanvaring zich aldaar voorgedaan had.

Deze stelling berustte vanzelfsprekend op een misvatting. Volgens de heersende mening bepaalt de *lex loci delicti* immers ook de verhouding dader-burgerlijk aansprakelijke partij en de uitgebreidheid van de verplichting tot schadeloosstelling in hoofde van deze laatste; de bevoegdheid van de *lex loci delicti commissi* reikt zeer ver en bestrijkt dus o.m. volledig het toepassingsveld van artikel 1384 B.W. (5) (5bis). Vanzelfsprekend steeds onder voorbehoud van de internationale openbare orde.

Het land bewonen, zoals bedoeld in art. 3, 1 B.W. betekent op een bepaald grondgebied een onrechtmatige daad plegen (6). Men ziet dan ook niet goed in waarom het Hof van Beroep te Brussel de verwijzingsregel wel aanvaardt ten opzichte van de dader zelf en deze uitsluit ten opzichte van de burgerlijk aansprakelijke partij, onder voorwendsel dat deze laatste het land niet bewoonde op het ogenblik dat de onrechtmatige daad gepleegd werd. Waarom in het eerste geval «de wetten van politie en veiligheid allen verbinden die binnen het grondgebied wonen» inter-

preteren als een bilaterale verwijzingsregel, waarom in het tweede geval dezelfde bepaling naar de letter opvatten?

Indien men, naar het voorbeeld van het bestreden arrest logisch zou willen doordenken, zou dit tot onaanvaardbare gevolgen leiden; want, ofwel moet men art. 3, 1 B.W. als gedeeltelijke verwijzingsregel toepassen, d.i. beperken tot de aansprakelijkheid van de dader zelf, en voor de overige elementen van de burgerlijke aansprakelijkheid zijn toevlucht nemen tot criteria die met het I.P.R. geen uitstaans hebben; ofwel, integendeel, voor de overige elementen andere verwijzingsregels toepassen, b.v. verwijzen naar de *lex domicilii*.

Wanneer wij aandachtig de consideranten van het «stoomvaartmaatschappij-arrest» lezen, in verband met de noodzakelijkheid de burgerlijke aansprakelijkheid te doen voortvloeien uit de «wet», valt het niet moeilijk hieruit af te leiden, dat in de regel *alle* elementen van de burgerlijke aansprakelijkheid onder dezelfde wet dienen te worden geplaatst, met name de *lex loci delicti*.

4. Het tweede middel dat in de voorziening naar voren was gebracht geworden kwam neer op de vraag of de nationale wet van de burgerlijk aansprakelijke partij kon worden ingeroepen met het oog op afstand van schip en aansprakelijkheidsbeperking. Het tweede middel bouwt het eerste middel verder uit. Want indien art. 3, 1 B.W. aan de verwijzingsregel naar «*lex loci delicti commissi*» ten grondslag ligt, moet vanzelfsprekend de aansprakelijkheidsbeperking waarop de burgerlijk aansprakelijke partij zich beroept, eveneens onder dezelfde wet worden geplaatst.

Afwijkende oplossingen.

5. a) De integrale toepassing van de *lex loci delicti* is alleen maar mogelijk wanneer de schadeverwekkende daad op een grondgebied kan worden gelokaliseerd dat zelf onder het imperium valt van een soevereine staat.

Vandaar de moeilijkheden om in concreto de bevoegde wet bij aanvaringen in volle zee aan te wijzen. Het is zelfs zo dat bij aanvaringen in volle zee de traditionele verwijzingsregels van het Internationaal Privaatrecht onbruikbaar worden en dat om deze reden beroep wordt gedaan op regels van internationaal zeevaartrecht.

Dat aldus de toepassing van de *lex loci delicti* denkbeeldig wordt bij aanvaringen in volle zee en op vliegtuigbotsingen in het vrije luchtruim, hoeft dan ook niet te worden betoogd.

Daarom blijft de draagwijdte van het besproken arrest beperkt tot gevolgen van onrechtmatige daden gepleegd binnen een bepaald grondgebied — het weze het werkelijk grondgebied, of ermee gelijkgestelde gebieden zoals territoriale wateren en soevereine luchtruim (9).

b) Soms wordt de *lex loci delicti commissi* met de wet van het paviljoen vereenzelvigd. Dit treft inzonderheid de gevallen waar een delict gepleegd werd aan boord van een schip. Het schip wordt dan beschouwd als een «drijvend eiland» (10).

In het strafrecht heeft de wetgever in België bij de wet van 5 juni 1928 reeds dergelijke fictie ingelast, waar het de beteugeling beoogt van misdrijven gepleegd aan boord van koopvaardij- en oorlogsschepen (zie eveneens de wet van 16 november 1919, gewijzigd door deze van 27 juni 1937 betreffende de beteugeling

van misdrijven gepleegd aan boord van vliegtuigen in vlucht).

Ofschoon bij in het buitenland gepleegde delicten de bevoegdheid van de Belgische strafrechtsmacht geenszins de bevoegdheid medebrengt van de Belgische wetten van burgerlijke politie, kan hier niet worden geloofd dat het delict, krachtens een fictie van de Belgische wet, geacht wordt op Belgische bodem te zijn gepleegd geworden. Tenzij de schadeverwekkende daad de buitenwereld in haar invloedssfeer zou betrekken ⁽¹¹⁾, moeten ongetwijfeld op deze daden de Belgische wetten van burgerlijke politie worden toegepast.

c) Alhoewel de *lex loci delicti* in de regel toepasselijk is bij aanvaringen in territoriale wateren, werden pogingen ondernomen om de wet van het paviljoen aanvaardbaar te maken, wanneer de betrokken schepen allen onder dezelfde vlag varen ⁽¹²⁾.

In België zal de in het arrest van het Hof van Cassatie d.d. 17 mei 1957 neergelegde verwijzingsregel naar de *lex loci delicti*, een ernstig beletsel blijven tegen de aanvaarding van de afwijkende stelling, om het even of de bindende kracht van de *lex loci delicti commissi* voortspuit uit de overweging dat alleen deze wet bevoegd is om het evenwicht tussen de rechten van slachtoffer en dader te herstellen ⁽¹³⁾, dan wel berust op de stelregel volgens dewelke partijen hun verwachtingen mogen putten uit de rechten die overeenkomstig de *lex loci delicti* ontstaan zijn ⁽¹⁴⁾.

Overigens, indien de *lex loci delicti* integraal wordt toegepast bij quasi-delicten gepleegd op vreemd grondgebied, bestaat geen reden om van dit standpunt af te wijken bij aanvaringen in vreemde territoriale wateren.

De opvatting van het bestreden arrest en de verworping ervan.

6. Welke oplossing had het Hof van Beroep te Brussel voorgestaan? Zoals hierboven aangetoond luiden de premissen van de redenering als volgt:

de toepassing van art. 3, 1 B.W. sluit niet in dat de burgerlijk aansprakelijke partij door dezelfde wetten van burgerlijke politie zou gebonden zijn, nu de reder-eigenaar het grondgebied niet bewoonde, waar de aanvaring zich voordeed.

Om de beperking van aansprakelijkheid overeenkomstig de Finse wet mogelijk te maken, worden de opvattingen die in het internationaal zeevaartrecht gehuldigd worden achtereenvolgens tegen elkaar afgewogen.

a) De toepassing van de regel volgens dewelke de reder-eigenaar voor fouten van de bemanning of van de kapitein aansprakelijk wordt gesteld (Nederl. W. Kh., art. 536; art. 48 Belgische wet van 28 nov. 1928, in uitvoering van het Verdrag van Brussel d.d. 25 aug. 1924) zou, op het vlak van het internationaal privaatrecht, moeten worden geweerd daar zij uiteindelijk zou leiden tot de toepassing van de *lex loci delicti commissi*, in zover deze verwijzingsregel art. 1384, 3 B.W. en art. 1403, 3 N.B.W. beheerst. Het gevolg hiervan zou zijn dat de rederij haar aansprakelijkheidsbeperking niet zou kunnen putten uit haar nationaal statuut.

Eveneens wordt de wet van de plaats van het aanwervingscontract buiten beschouwing gelaten.

b) Daartegenover laat zich de aansprakelijkheidsbeperking rechtvaardigen door de toepassing van de nationale wet van de rederij of beter gezegd door de

wet van het paviljoen omdat «scheepsafstand en aansprakelijkheidsbeperking een aan het zeerecht eigen juridische instelling uitmaakt, door de onderscheiden staten ter aanmoediging van de zeehandel, hoofdzakelijk hunner eigen rederijen ingericht, en de rederijen dus in het algemeen, en eerste appellanten in het bijzonder, alzo in eigen nationale wetgeving de werkelijke reden en belangrijkste verrechtvaardiging vinden van het voordeel waarvan zij persoonlijk genieten», aldus het Hof van Beroep.

Zeker, afgeleid uit het traditioneel onderscheid tussen land- en zeevermogen, is deze opvatting verdedigbaar bij aanvaringen in volle zee ⁽¹⁵⁾. Zij werd trouwens in diverse nationale wetgevingen door toedoen van internationale verdragen opgenomen onder de vorm van scheepsabandon (art. 216, Fr. W. Kh.) en aansprakelijkheidsbeperking (art. 42 § 2, II; Boek, Titel II, Belgisch W. Kh., wet van 28 november 1928, art. 1; Franse wet van 21 februari 1936. Deze twee landen traden toe tot het internationaal verdrag van Brussel van 25 februari 1924; zie eveneens art. 541, Ned. W. Kh.).

Doch is het de vraag of er aanleiding bestaat om dit criterium ook bij aanvaringen in territoriale wateren aan te wenden? Of zou de omstandigheid dat scheepsafstand en aansprakelijkheidsbeperking in diverse nationale wetgevingen en in internationale verdragen werd opgenomen van die aard zijn dat deze instelling in het internationaal privaatrecht haar weerga zou kunnen vinden?

Het stelsel waartegen het Hof van Cassatie ten slotte in verzet kwam zou schematisch als volgt kunnen worden geresumeerd: vermits scheepsafstand en aansprakelijkheidsbeperking zowel in het intern zeevaartrecht als in internationale verdragen ten behoeve van de reder-eigenaar werd erkend als zijnde een berschermingsmaatregel ten behoeve van de reder-eigenaar, past het deze instelling onder de nationale wet van deze laatste te plaatsen.

Uitgangspunt van deze redenering is: het sociaal doel dat aan een bepaalde instelling eigen is nader te omschrijven om van daaruit een verwijzingsregel te formuleren. In zaken die verwant zijn met de staat van personen, oogstte deze methode bijval ⁽¹⁶⁾.

Doch, zoals het Hof van Cassatie in het behandelde geval het scherp heeft uitgedrukt, slurpt de verwijzingsregel naar de *lex loci delicti* ook de wijze en omvang op van de wegens de onrechtmatige daad verschuldigde vergoeding.

De exceptie van internationale openbare orde buiten beschouwing gelaten, kan dus onder geen enkele voorwaarde van de *lex loci delicti* worden afgeweken, ook niet in een van de onderdelen van de burgerlijke aansprakelijkheid.

7. Thans heeft het Hof van Cassatie voor de eerste maal in België de gelegenheid gehad dit netelig vraagstuk op te lossen. Lagere rechtsmachten hadden zeventig jaar geleden reeds de gelegenheid om in gelijkaardige gevallen dezelfde oplossing voor te staan ⁽¹⁷⁾. Onlangs nog heeft de Rechtbank van Koophandel te Oostende in dezelfde zin beslist dat bij aanvaringen in Duitse territoriale wateren, de eigenaar van een Belgisch vissersschip art. 46 van de wet op de zeevaart niet kon inroepen, daar de Duitse wetten van burgerlijke politie integraal moesten worden toegepast ten aanzien van de aansprakelijkheidsbeperking ⁽¹⁸⁾.

Besluit

8. Doet deze rechtspraak geen afbreuk aan het

geldend zeevaartrecht? Om het probleem duidelijker toe te lichten kan de vraag anders worden omschreven. Bestaat er in de positieve zeevaartwetgeving geen bepaling die naar de wet van het paviljoen verwijst voor aansprakelijkheidsbeperking of scheepsabandon? In deze onderstelling zou de stricte inachtneming van de *lex loci delicti* uiteindelijk tot hetzelfde resultaat leiden als de wet van het paviljoen, zodat een voorziening in cassatie gesteund op de schending van art. 3, 1 B.W., volkomen nutteloos zou worden.

De twee verdragen die de aansprakelijkheid bij aanvaringen tot voorwerp hebben, bieden geen oplossing in deze zin. Indien art. 10 van het Verdrag van Brussel d.d. 23 september 1910⁽¹⁹⁾ weliswaar voorziet dat de bepalingen van het verdrag geen inbreuk maken op de regelen omtrent de aansprakelijkheid van de reder-eigenaar «zoals die thans in ieder land gelden», dan toch beoogt deze bepaling geen eigenlijke collisieregeling.

Het behoud van de regelen van aansprakelijkheidsbeperking betekent eenvoudig dat het eerste verdrag van Brussel het vraagstuk der aansprakelijkheidsbeperking met nadruk ter zijde heeft gelaten⁽²⁰⁾.

Volgens art. 12 van hetzelfde verdrag is de nationale wet en niet het verdragsrecht toepasselijk wanneer belanghebbenden onderdanen zijn van de Staat waartoe het betrokken gerecht behoort. Zelfs indien de nationale wet van de partijen in dit geval wordt toegepast, moet zij dan nog samenvallen met de *lex fori* en deze laatste kan evengoed de toepassing van haar eigen verwijzingsregels op het oog hebben.

Bij de bespreking van hetzelfde artikel 12 verwijzen Smeesters en Winkelmolen naar het traditioneel onderscheid dat tot dan toe gemaakt werd tussen aanvaringen in volle zee en aanvaringen in territoriale wateren. Alleen bij de laatste soort aanvaringen geldt als enige maatstaf de *lex loci delicti*⁽²¹⁾.

Het tweede verdrag van Brussel d.d. 25 augustus 1924⁽²²⁾ heeft het stelsel van forfaitaire aansprakelijkheidsbeperking ingevoerd⁽²³⁾. Alhoewel Nederland tot dit verdrag niet is toegetreden, heeft het, zoals hierboven werd aangestipt, een gelijkaardige bepaling ingevoerd⁽²⁴⁾. Noch in het verdrag, noch in het Nederlands zeevaartrecht is een bepaling voorhanden waaruit de toepassing van de wet van het paviljoen van het aanvarende schip zou kunnen worden afgeleid op aanvaringen in territoriale wateren.

9. De draagwijdte van het besproken arrest blijft beperkt tot aanvaringen in territoriale wateren. Derhalve laat het de vraag onbeantwoord welke wet de aanvaringen in volle zee beheerst en of de wet van aansprakelijkheidsbeperking en scheepsabandon van de wet van de aanvaring zelf kan worden afgescheiden.

Wat nu de aanvaringen in territoriale wateren betreft, bepaalt de *lex loci delicti* niet alleen de schuld, hetzij door het uitvoeren of het nalaten van een manoeuvre, hetzij door niet naleving van reglementen, doch tevens de persoon die voor de onrechtmatige daad van de scheepskapitein of van de bemanning moet instaan. Dezelfde wet komt in aanmerking voor de wijze en de omvang der verplichtingen tot schade-loosstelling, voor de aansprakelijkheidsbeperking en de scheepsafstand. Hieruit volgt ook dat, zo de *lex loci delicti* geen scheepsafstand of aansprakelijkheidsbeperking voorziet, de reder-eigenaar gehouden is volledig schadeloos te stellen⁽²⁵⁾.

In het licht van het besproken arrest zal de reder-eigenaar zijn verzekeraar voor ogen moeten houden dat de risico's bij aanvaringen in territoriale wateren

zullen afhangen van de wetten van burgerlijke politie die deze territoriale wateren beheersen. Tegenover de wisselvalligheid der risico's van de zeeonderneming staat echter de geruststellende zekerheid dat, bij een scheepsweg die verschillende territoriale wateren doorkruist, de reder-eigenaar zijn aansprakelijkheidsbeperking zal kunnen voorzien in functie van de verschillende wetten van burgerlijke politie, althans zo het schip steeds dezelfde weg volgt.

Frans BOUCKAERT.

(1) Cass. Ver. Kamers, 17 mei 1957, R.C.J.B. 1957, p. 192 + noot R. Vander Elst.

(2) Cass. 2 jan. 1961, Pas. 1961, I, 465.

(3) Cass. 23 nov. 1962, R.W. 1962-63, kol. 1198.

(4) Brussel, 13 april 1961, R.W. 1962-63, kol. 1205 + noot E.B.; J.P.A. 1961, p. 200 + noot C.B., J.T. 1961, p. 387 + merkwaardige noot R. Vander Elst.

(5) Over verantwoordelijkheid over zaken die men onder zijn bewaring heeft: Brussel, 22 jan. 1938, R.G.D.A. 1938, nr. 2641; Luik, 10 juli 1956, J.T. 1956, 683; over verantwoordelijkheid van meesters en van hen die anderen aanstellen: Luik, 8 jan. 1931, Clunet 1931, 732.

(5bis) Vander Elst, *Lois de Police et de Sûreté*, Deel II, 1963, nr. 77, p. 245 en volg.

(6) Batifol, *Traité*, 1959, nr. 557; Fr. Cass., 25 mei 1948, Clunet 1946-49, p. 38.

(7) Cleveringa, *Zeerecht*, 4e druk, p. 834; Graveson, *The Conflicts of Laws*, uitg. 1955, p. 433; M.C. Legendre, noot bij het arrest van het Hof van Beroep te Rennes, *Rev. Crit. Dr. Int. Privé*, 1962, p. 320 en volg.

(8) Bourel, *Les Conflits des Lois en matière d'obligations extra-contractuelles*, Parijs 1961, p. 93.

(9) Voor de soevereiniteit van het luchtruim: Flavio de Planta, *Principes de Droit International Privé applicables aux actes accomplis et aux faits commis à bord d'un aéronef*, uitg. 1955, p. 78 en 79.

(10) D. Winter L.L.B., *Maritime Torts: The choice of law principles*, *The International Comparative Law Review*, 1954, p. 117 en de aangehaalde rechtspraak: R. v. Anderson. 19. *Law Time Reports*, 400.

(11) Bourel, op. cit. p. 187.

(12) 's Hertogenbosch, 2 juni 1869, W. 3135; zie verder uitspraak van Noorse Hoge Raad, 25-9-1923, *Norske Rattstidende* 1923, II, 58 en samengevat in *Rabels Z.* 1923, p. 874.

Voor Duitsland: O.L.G. Hamburg, 7 febr. 1913, *Hans. G.Z.* 1913, HBL, 117; nr. 52; 19 mei 1915, *Hans. G.Z.*, 1915, HBL, 139, nr. 69 etc...; overgenomen uit *Rabel, The Conflicts of laws, A comparative Study*, 1947, Deel II, noot 49, p. 345.

(13) Graulich, *Principes de Droit International Privé*, 1961, nr. 36, p. 35; Batifol, op. cit. nr. 556, p. 604.

(14) Drion, De artio voor de toepassing van vreemd recht inzake onrechtmatige daad in het buitenland, *Rechtsgeleerde Magazijn Themis* 1949 blz. 21 en volg. Wengler, *Skizzen zur Lehre von Statutenwechsel*, *Rabels Z.* 1958, p. 539.

(15) Ripert, *Droit Maritime*, 1952, Tome II, nrs. 1293 en volg.

(16) Cass. 20 maart 1941, Pas. 1941, I, 86 met conclusies van Advocaat-Generaal Hoyoit de Termicourt; Cass. 24 maart 1960, R.C.J.B. 1961, p. 335.

(17) Brussel 21 nov. 1884, Pas. 1885, II, 39; Antwerpen, 6 nov. 1890, P.P. 1891, nr. 216; H. Rb. Antwerpen, 6 febr. 1891, P.P. 1893, nr. 836.

(18) H.Rb. Oostende, 18 april 1961, J.P.A. 1961, 210.

(19) Door België bekrachtigd bij de wet van 14 september 1911; door Nederland bij de wet van 11 januari 1913.

(20) Cleveringa, *Zeerecht*, 4e Druk, blz. 837.

(21) Smeesters en Winkelmolen, *Droit Maritime et Droit Fluvial*, 2e druk, Deel I, nr. 129.

(22) Bekrachtigd bij de Belgische wet van 20 november 1928.

(23) 1.400 B.F. per vernielde ton met een plafond gelijk aan de waarde van het schip + vracht; zie art. 50 van de wet op de zeevaart.

(24) Art. 541 Ned. W. Kh.

(25) In de praktijk zal zich dergelijke situatie bijna nooit voordoen, nu de meeste landen tot internationale verdragen zijn toegetroeden of minstens hun zeevaartwetgeving op deze beginselen hebben afgestemd. Deze verdragen regelen immers niet alleen de aansprakelijkheid van de reder-eigenaar van het aanvarende schip (verdrag van Brussel dd. 23 september 1910) doch tevens de aansprakelijkheidsbeperking in hoofde van de reder-eigenaar van het aanvarende schip voor materiële (verdrag van Brussel, dd. 25 augustus 1924) en lichamelijke schade. (Verdrag van Brussel, dd. 16 oktober 1957).

Anderzijds schijnt de vrees te zullen stuiten op verzet vanwege de autotiteiten van het land waar dwanguitvoering wordt gevorderd, niet meer gewettigd, sinds het Verdrag van Brussel dd. 10 mei 1952 (bekrachtigd door de Belgische wet van 24 maart 1961) ook de bevoegdheid tot kennisneming van geschillen inzake aanvaringen heeft opgedragen aan de rechter van de plaats waar beslag gelegd wordt op het schip van de reder-eigenaar van het aanvarende schip. (art. 1, b en art. 7, d).

DE NEDERLANDSE VERTALING VAN HET STRAFWETBOEK

Zopas werd aan de leden der Kamer van Volksvertegenwoordigers het wetsontwerp tot invoering van de Nederlandse tekst van het Strafwetboek uitgedeeld. Het is voorafgegaan door een memorie van toelichting van de hand van de Minister van Justitie P. Vermeylen, door een uitvoerig verslag opgesteld door Prof. Emile Van Dievoet, voorzitter van de commissie belast met de vertaling en door een beknopt advies van de Raad van State.

De wet van 30 december 1961 heeft de Nederlandse tekst van het Burgerlijk Wetboek, die door dezelfde commissie werd voorbereid, goedgekeurd en deze tekst heeft thans in ons land volle rechtskracht. De Heer Minister van Justitie legt er de nadruk op hoe dringend het is dat dezelfde maatregel onverwijld voor het Strafwetboek zou genomen worden en hoe het niet langer kan geduld worden «dat onze Vlaamse medeburgers met een vertaling genoegen moeten nemen en, wat meer is, dat zij gestraft worden op grond van teksten die gesteld zijn in een taal die niet de hunne is.»

In het verslag, dat de voorgestelde vertaling begeleidt, licht Prof. E. Van Dievoet uitvoerig de methode toe die door de commissie bij haar werkzaamheden werd gevolgd. Het is dezelfde als degene die zulke uitstekende resultaten opleverde bij de vertaling van het Burgerlijk Wetboek. Hij wijst er op dat de commissie haar taak heeft beperkt tot de tekst zelf van ons Belgisch Strafwetboek van 8 juni 1867 en dat de wetten, die na deze datum werden uitgevaardigd, door de commissie slechts vertaald werden voor zover zij in het Strafwetboek zelf zijn opgenomen. Belangrijke wetten op strafrechtelijk gebied, zoals deze van 31 mei 1888 op de voorwaardelijke invrijheidstelling en de voorwaardelijke veroordeling, alsmede de wet van 9 april 1930 tot bescherming der maatschappij tegen abnormalen en gewoontemisdadigers, zijn dus niet in de vertaling begrepen.

De verslaggever geeft een uitvoerig overzicht van de verschillende vertalingen van het Strafwetboek, die reeds werden uitgewerkt. Hij gaat terug tot de Code Pénal van 1810, waarvan de invloed op ons Strafwetboek van 1867 zeer groot is gebleven. Dit zelfde Franse wetboek bleef ook in Nederland van kracht tot in het jaar 1886. Er werden, zowel in België als in Nederland, vertalingen van deze Code pénal gepubliceerd. Te Parijs verscheen in het officieel tweetalig «Bulletin des lois de l'Empire français» een Vlaamse vertaling gedrukt tegenover de Franse tekst. De taal ervan was uitermate gebrekkig. In 1811 heeft Willem Bilderdijk een Nederlandse vertaling bezorgd, waarvan in 1823 te Brussel een nieuwe druk werd uitgegeven. Hier is de taal veel beter doch ze vertoont, naar de mening van Prof. Van Dievoet, een zekere slordigheid. Bilderdijk heeft zich daarbij soms enkele dichterlijke vrijheden veroorloofd, zijn terminologie is vrij onvast en behelst meerdere vergissingen.

Dadelijk na het verschijnen van het nieuw Belgisch Strafwetboek van 1867 werd hiervan een zorgvuldige vertaling gemaakt door Lodewijk De Hondt, die toen rechter te Gent was. Dit werk is zeer verdienstelijk en Prof. Van Dievoet spreekt de mening uit dat «het aan De Hondt te danken is dat de Vlaamse terminologie van het strafrecht vaster en beter genoemd mag worden dan die van het burgerlijk recht».

In 1909 heeft dan Prof. Bellefroid, die zich zozeer heeft ingespannen om ons de vertalingen van al onze wetboeken te bezorgen, ook het Strafwetboek vertaald.

Van deze tekst verscheen in 1924 een tweede herziene druk. Vergeleken met de taal van L. De Hondt is, naar het oordeel van Prof. Van Dievoet, «die van Bellefroid moderner, vlotter en keuriger. Bellefroid volgt minder slaafs het Frans origineel na en sluit dichter aan bij de Noordnederlandse terminologie van het strafrecht».

De commissie, die in 1923 door Koninklijk Besluit werd aangesteld om een officiële vertaling voor te bereiden van de wetboeken en voornaamste wetten, heeft ook van het Strafwetboek een vertaling uitgewerkt, die in 1926 werd gepubliceerd. Het gebruik van deze vertaling was tot nog toe verplicht voor het onderwijs, het gerecht en het bestuur. Alle Vlaamse juristen weten met welke grote zorg deze commissie haar taak heeft vervuld en aan welke hoge eisen haar vertaling beantwoordt.

De verslaggever vestigt ook nog de aandacht op het Nederlands Wetboek van Strafrecht van 1881, dat op taalkundig gebied uitstekend werd bewerkt, omdat de tekst ervan voorafgaandelijk onderworpen werd aan de kritiek van de grote filoloog Mathias de Vries. Het Nederlands Wetboek van Strafrecht wijkt echter op vele punten vrij ver af van het Belgische, doch, daar het tot een zelfde bron teruggaat, was het toch voor de commissie een nuttig instrument.

Na deze uiteenzetting geeft Prof. Van Dievoet inlichtingen over de werkwijze die de commissie gevolgd heeft. Als basis werd de tekst genomen der vertaling van 1926. Deze tekst werd met de meeste nauwgezetheid opnieuw kritisch getoetst. Enkele moeilijkheden waaromtrent sedert geruime tijd reeds betwistingen bestonden, werden voor grondig onderzoek aan bepaalde leden van de commissie toevertrouwd. Deze leden zijn voor elk van deze moeilijkheden overgegaan tot diepgaande historische en filosofische peilingen en hebben voor elk geval een bijzonder verslag opgemaakt. Al deze uiteenzettingen werden, onder de benaming «Bijzondere punten», aan het verslag toegevoegd. Het was de leden van de commissie, die deze bijzondere punten behandelden, er om te doen alle verdere betwisting definitief uit de weg te ruimen en, op grond van een volstrekt wetenschappelijk onderzoek en door het benutten van alle mogelijke bronnen, een uiteindelijke oplossing voor te stellen. De verslagen tonen aan met welke grondigheid deze onderzoeken werden doorgedreven en welke reusachtige moeite de commissieleden zich hebben gegeven om de stof volledig uit te putten en hun besluiten onweerlegbaar te maken.

Dat er geen volledige eenheid van taal met Nederland is kunnen bereikt worden was onvermijdelijk, daar het Nederlands strafrecht in menig opzicht van het Belgische verschilt en, «gebruik maakt van een terminologie die niet altijd met de onze overeenstemt».

Zoals dit ook het geval was voor de vertaling van het Burgerlijk Wetboek, heeft de commissie zich angstvallig onthouden vergissingen of onnauwkeurigheden in de oorspronkelijke tekst te verbeteren. Zij heeft zich integendeel ingespannen om de vergissing zelf in de Nederlandse tekst getrouw weer te geven, ten einde een volstrekte gelijkheid tussen de beide teksten te verwezenlijken.

Het is ons natuurlijk niet mogelijk in deze beknopte aankondiging uit te weiden over de 13 «bijzondere punten» waarover leden van de commissie speciale verslagen hebben uitgebracht. Het is een genot deze verslagen te lezen en de tot het uiterste doorgedreven opsporingen te kunnen volgen, waarbij zo talrijke

verrassingen aan de dag komen. Het zal onze lezers echter interesseren hier enkele van de conclusies dezer verslagen te vernemen.

Zo, wat de titel van het wetboek betreft, zal niet, zoals in Nederland, de term «Wetboek van Strafrecht», gebruikt worden, doch wel «Strafwetboek». Immers, «Wetboek van strafrecht» bevat een tautologie, die niet in de benaming van de andere wetboeken voorkomt. Het verslag wijst er op dat ook in Nederland, door veel juristen, de benaming «Strafwetboek» wordt gebruikt.

In een andere nota worden de redenen ontleend om dewelke het verantwoord is de termen voor de thans geldende onderscheiden tussen de strafbare feiten te handhaven: *infraction* (misdrijf), *crime* (misdaad), *délit* (wanbedrijf) en *contravention* (overtreding).

Na zeer grondige speurtochten in alle mogelijke teksten, woordenboeken, vertalingen en documenten van rechtsleer en rechtspraak, oude en recente, wordt er een onderscheid gemaakt voor de vertaling van de term «force publique». Wanneer daarmede bedoeld wordt het geheel van machten samengesteld uit het leger, de rijkswacht en de burgerwacht wordt in het Nederlands best «gewapende macht» gebruikt. Soms kan echter ook «force publique» een ruimere betekenis hebben en o.m. omvatten de veldwachters, boswachters en politiecommissarissen. In dit geval is de term «openbare macht» de meest geschikte.

In talrijke artikelen van het Strafwetboek komt het bijwoord «habituellement» voor, vooral in de uitdrukking «celui qui habituellement». Dit zal vertaald worden door «hij die er een gewoonte van maakt», terwijl hetzelfde woord als synoniem van «ordinaire» best door «gewoonlijk» zal weergegeven worden.

De termen «homicide, meurtre en assassinat» die in het Frans een duidelijk geijkte betekenis hebben, leveren bij een Nederlandse vertaling moeilijkheden op. Na zeer uitvoerige opzoeken besluit de commissie tot de hiernavolgende vertalingen: *homicide* (opzettelijk doden); *homicide commis avec intention de donner la mort* (doden met het oogmerk om te doden); *homicide volontaire non qualifié meurtre* (opzettelijk doden...); *homicide involontaire* (onopzettelijk doden).

De commissie is nochtans van mening dat in de artikelen 411, 413, 416 en 417 «homicide» door «doodslag» dient vertaald te worden.

«Interdiction légale» wordt «wettelijke onbekwaamheid» en «interdiction de certains droits», «ontzetting van bepaalde rechten».

In verband met «outrage, calomnie, diffamation, injure, dénonciation calomnieuse» is het Nederlands recht verschillend van het onze. De commissie heeft gemeend dat de thans gebruikelijke benamingen niet dienden gewijzigd, namelijk *outrage* (smaad); *calomnie*, *diffamation* (laster, eerroof); *injure* (belediging); *dénonciation calomnieuse* (lasterlijke aangifte).

De drie Franse woorden «poinçons, coins ou carrés, destinés à la fabrication des monnaies», worden voortreffelijk in het Nederlands weergegeven door «muntstempels of -matrijzen bestemd tot het vervaardigen van munten». Zo ook wordt de uitdrukking «sceaux, timbres, poinçons ou marques» volledig vertolkt door de opsomming «zegels, stempels of merken».

Het verslag over het 9e betwiste punt doet uitschijnen dat de Franse terminologie, die gebruikt wordt in art. 191 «quiconque aura, soit apposé, soit fait apposer par addition...» fout is. De bedoeling ervan is de volgende: «quiconque aura, soit apposé, soit fait apparaître par addition...». Daar het hier een loutere materiële vergissing betreft heeft de commissie, ten

uitzonderlijke titel, een lichte verbetering aangebracht en de Nederlandse tekst van art. 191 zal luiden: «hij die op fabrikaten de naam van een ander fabrikant dan de voortbrenger, of de handelsnaam van een andere fabriek dan die, welke de goederen gemaakt heeft, plaatst of door bijvoeging, wegneming of om het even welke verandering doet voorkomen, wordt gestraft met...»

«Subornation de témoins» wordt: verleiding van getuigen; «Témoignage»: atterstend getuige; «témoignage instrumentaire»: instrumentair getuige.

De termen «violation de tombeaux ou de sépulture» voorkomend in art. 453 worden eenvoudig vertaald door «grafschennis».

Eindelijk heeft de commissie zich bijzonder veel moeite gegeven om alle mogelijke bronnen uit te diepen in verband met de vertaling van «volontairement» en «involontairement», waar in het Nederlands een duidelijk onderscheid bestaat tussen «vrijwillig» en «opzettelijk». De fijne nuance tussen de beide termen wordt langs alle zijden onderzocht en uiteindelijk komt het verslag tot het volgende besluit: «Volontairement» (in de zin van «intentionnellement» b.v. in de artt. 292, 295, 349, 351 en 398) = opzettelijk; «involontairement» (in de zin van «non intentionnellement», in de artt. 419, 421, 422) = onopzettelijk; «homicide volontaire» = opzettelijk doden; «homicide involontaire» = onopzettelijk doden; «sciemment et) volontairement (artt. 120, 324) = (wetens en) willens; volontairement (in de zin van sans contrainte, de sa propre volonté, b.v. in de artt. 364 en 370) = vrijwillig».

Wie eenvoudig kennis neemt van deze besluiten kan zich onmogelijk de fantastische arbeid en de uitgebreide documentatie voorstellen die ertoe geleid hebben en de Vlaamse juristen moeten de commissie en vooral de leden die de bijzondere punten hebben bewerkt, uitermate dankbaar zijn voor de grondig wetenschappelijke wijze waarop ze hun onderzoek hebben doorgevoerd.

Wanneer men nu de volledige tekst van het wetboek overloopt, geeft deze een indruk van vlotheid, sierlijkheid en scherpe nauwkeurigheid.

Het advies van de Raad van State maakt ten slotte geen opmerkingen wat betreft de taalkundige vorm. Het brengt enkel in herinnering hoe de Nederlandse tekst van het Burgerlijk Wetboek in het Parlement zonder de minste moeite is kunnen gestemd worden, omdat deze tekst in zijn geheel in een enig wetsartikel werd opgenomen. Er zal thans voor het Strafwetboek op dezelfde wijze worden te werk gegaan.

Het is dus wel te verwachten, nu dit voorbereidend werk zo voortreffelijk en zo grondig werd uitgevoerd, dat onze wetgever onverwijld de loutere formaliteit zal vervullen door zijn stemming definitieve rechtskracht te geven aan de Nederlandse vertaling van ons Strafwetboek.

Laten wij hierbij de wens uitdrukken dat de commissie, die vanzelfsprekend onder de krachtige impuls van haar voorzitter Prof. Van Dievoet, onverpoosd haar werk zal voortzetten, thans als haar eerste nieuwe taak de vertaling zou aanpakken van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging, dat voor onze rechtspraak van zulk allergrootst belang is.

René Victor

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 4 oktober 1963.

Voorzitter : M. Bayot.

Verslaggever : M. Wauters.

Advocaat-generaal : M. Dumon.

Verjaring. — Stuiting. — Art. 2246 B.W. — Voorwaarden van toepassing.

Oorspronkelijke aanleggers hadden gedagvaard vóór de Rechtbank van Koophandel ten einde aanstelling te bekomen van een scheidsrechterlijk college, dat zou beslissen over de vordering tot betaling van zekere verzekeringsvergoedingen. Daar geen scheidsrechterlijke clausule voorzien was doen aanleggers afstand van hun eis tot aanstelling van scheidsrechters, die bij vergissing was ingediend en doen een nieuwe dagvaarding betekenen om rechtstreeks de betaling van de betwiste sommen te vorderen. Afstand van de vorige eis en nieuwe dagvaarding gebeuren door dezelfde akte.

Heeft het indienen van de eerste eis als gevolg gehad de verjaring te stuiten en komt deze stuiting aan de nieuwe eis ten goede ?

Het Hof beslist in ontkenkende zin. Ingevolge art. 2246 B.W. zou de stuiting van de verjaring enkel gelden wanneer de eerste akte vóór een onbevoegde rechter was ingediend. Zulks was niet het geval met de dagvaarding in aanstelling van scheidsrechters. Voor de nieuwe rechtsvordering kan dus geen stuiting van de verjaring aanvaard worden.

N.V. Belfort en vijf vennootschappen t./
N.V. « Banque financière du Maroc » thans Television,
Documentary, News Service S.A.; 2° United Cy Ltd.,
thans « Utraco » S.A., in aanwezigheid van zestien
vennootschappen.

Conclusie van de heer advocaat-generaal F. Dumon.

Tweede onderdeel :

Het bestreden arrest beslist dat de door huidige verweersters gedane afstand van hun eis, ingediend door de dagvaarding waarvan gewag in het eerste middel, niet als gevolg heeft gehad de stuiting van de verjaring teweeggebracht door bedoelde dagvaarding, voor niet bestaande te houden.

De rechter preciseert dat na het betekenen van de dagvaarding « bleek dat geen arbitrage clausule was bedongen zodat appellanten hun missing inziende, op 29 jnuari 1957 ... een nieuwe dagvaarding lieten betekenen strekkende ditmaal rechtstreeks tot betaling der litigieuze sommen, met gelijktijdige verklaring in het exploit zelf dat zij afstand deden van de ingediende eis in samenstelling van scheidsrechterlijk college dat ter zake geen reden van bestaan heeft ... dat het desistement wellicht de dagvaarding van 29 augustus 1956 ongedaan maakte als oproepingsakte voor een bepaalde zitting, maar alleszins de wilsuiting van appellanten liet voortbestaan, ja zelfs bevestigde, hun aanspraken voor het gerecht te brengen ».

De rechter motiveert alsdan zijn beslissing door de volgende overweging : « de ratio legis van gezegd

artikel (art. 2247 B.W.) slechts dan zulk gevolg aan een desistement verbindt (d.w.z. de stuiting teweeggebracht door de dagvaarding voor niet bestaande te houden), wanneer dit de verzaking inhoudt door aanlegger aan de uitoefening zijner nagestreefde rechten, wat voorzeker veelal, doch ter zake geenszins het geval is. »

Aanlegsters betogen dat deze beslissing art. 2247 van het B.W. schendt, en in hun ontwikkeling laten zij gelden dat zij de rechtspraak van het Hof aannemen volgens welke de afstand van een geding de stuiting niet doet verdwijnen wanneer hij gegrond wordt op de vermoede onbevoegdheid van de rechter, afstand gedaan om het recht vóór een ander rechtcollege te doen gelden. Maar zij voeren aan « deze interpretatie gesteund op een vrije interpretatie van artikel 2246 van het Burgerlijk Wetboek, bepaling welke van het gemeen recht afwijkt en beperkend moet worden geïnterpreteerd, is klaarblijkelijk (ter zake) niet toepasselijk ».

De afstand welke, ter zake, door huidige verweerders, in hun dagvaarding van 29 januari 1957, betekend is, werd gewis niet gedaan omdat zij oordeelden dat de rechter onbevoegd was... maar wel omdat zij van mening waren dat hun eis strekkende tot de benoeming van een scheidsrechter niet gegrond was. Zij waren niet van mening dat een ander rechter ter zake, diende uitspraak te doen betreffende de ingestelde vordering omdat de rechtbank van Koophandel onbevoegd was ratione loci, ratione materiae of ratione personae.

Het Hof heeft inderdaad op 9 maart 1961 beslist « dat zo de afstand van geding, bepaald door artikel 2247 van het Burgerlijk Wetboek, in beginsel, tot gevolg heeft dat de door de dagvaarding teweeggebrachte stuiting van de verjaring voor niet bestaande gehouden wordt, er uit artikel 2246 van hetzelfde wetboek blijkt dat zulks niet het geval is wanneer de eiser de aanleg slechts verzaakt om reden van de door hem vermoede onbevoegdheid van de rechter bij wie hij de eis ahangig gemaakt heeft en om zijn rechten voor een andere rechter te doen gelden ».

De vragen welke thans rijzen zijn de volgende : behoudt de stuiting van de verjaring teweeggebracht door een dagvaarding haar uitwerkselen ?

a) ofwel telkenmale de afstand niet de vordering zelve maar wel de aanleg betreft;

b) ofwel slechts wanneer er afstand van de aanleg gebeurt en de belanghebbende verklaart dat het geding vóór een andere rechtbank zal hervat worden;

c) ofwel slechts wanneer er afstand van geding ontstaat en wanneer men slechts verzaakt om reden van de vermoede onbevoegdheid van de rechter en om zijn rechten voor een andere rechtbank te doen gelden ?

De beslissingen en opvattingen van rechtsleer en rechtspraak zijn uiteenlopend.

Verder kan men uit de arresten van het Hof van 1961 en 1962 niet met zekerheid afleiden dat het Hof reeds beslist zou hebben dat het uitsluitend de afstand gedaan om reden van de vermoede onbevoegdheid van de rechter is welke de uitwerkselen bepaald door artikel 2247 van het Burgerlijk Wet boek niet heeft. (Arresten van 9 maart 1961, Bull. en Pasic. 61.I.741 en 14 febr. 1951, ibid. 52.I.349).

Arresten van het Hof van Cassatie van Frankrijk beslissen uitdrukkelijk of impliciet dat elke afstand van het geding, met de bekendmaking dat men de

vordering niet verzaakt, bedoelde uitwerkselen niet heeft.

Dit Hof beslist :

a) op 14-8-1884 (Dalloz 1885, I, 90) «... qu'à la vérité l'interruption de la prescription doit être considérée comme non avenue lorsque l'action se trouve abandonnée par un désistement pur et simple; mais qu'il n'en saurait être ainsi lorsque, comme en l'espèce, le désistement est motivé sur l'incompétence du juge primitivement saisi et énonce en termes expres que l'action sera portée devant la juridiction compétente; que dans de telles conditions, le désistement pas plus que le jugement qui aurait déclaré l'incompétence ne saurait enlever aux citations primitives leur effet interruptif de prescription ».

Het blijkt wel dat het Hof hierdoor beslist dat slechts « le désistement pur et simple », de stuiting van de verjaring ongedaan maakt en dat een afstand, gegrond op de onbevoegdheid van de rechter met de bekendgemaakte bedoeling de rechtsvordering voor een ander rechter te hervatten, *een der gevallen* uitmaakt waarin de stuiting van de verjaring blijft bestaan.

b) op 21 juli 1903 (Belgique judiciaire 1904, bl. 301) « Attendu que le désistement ne permet de considérer la demande comme non avenue, dans le sens de l'article 2247, que lorsqu'il porte sur le fond même du droit ou lorsqu'il est pur et simple; que quand, comme dans l'espèce, ce désistement ne se réfère qu'à l'instance et énonce en termes expres que l'action sera reprise devant une autre juridiction, il maintient, comme l'aurait fait le jugement lui-même, l'effet interruptif que l'article 2246 attache à la citation donnée devant un juge incompétent ».

Dezelfde opmerkingen als voor het eerste vermeld arrest.

c) op 25 juli 1938 (Gazette du Palais 1938, 2e partie, p. 654) « Vu l'article 2247 du Code civil... Attendu qu'en décidant que le désistement donné le 3 septembre 1930 était un désistement d'instance pur et simple, l'arrêt attaqué ne permet pas de se rendre compte si les demandeurs au pourvoi avaient entendu abandonner la demande elle-même ou maintenu tous leurs droits, pour suivre leur action en ne se désistant que de l'ancienne instance, en vue seulement d'une rectification des irrégularités relevées en cours de celle-ci par les défendeurs au pourvoi ».

De auteur van de noot verschenen onderaan de tekst van bedoeld arrest van 25 juli 1938 is insgelijks van mening dat elke afstand van het geding gepaard gaande met de medegedeelde bedoeling de vordering te hervatten, de stuiting van de verjaring niet doet verdwijnen. Overigens interpreteert hij de arresten van het Hof van Cassatie zoals wij het thans doen. Men leest immers : « si d'après l'article 2247 du Code civil l'interruption de la prescription doit être considérée comme non avenue lorsqu'il y a désistement c'est parce qu'on doit supposer qu'en se désistant le demandeur reconnaît lui-même que sa demande est mal fondée et renonce à se prévaloir de son assignation et de sa demande (v. Troplong Prescription T. II nr. 602). Mais telle n'est pas nécessairement son intention. Aussi la jurisprudence décide-t-elle que le désistement ne permet de considérer la demande comme non avenue que lorsqu'il porte sur le fond même du droit ou lorsqu'il est pur et simple; quand il ne se réfère qu'à l'instance et laisse entendre en termes clairs que l'action sera reprise, l'article 2247 ne saurait recevoir son application (v. Cass. civ. 21 juillet 1903 - Gaz. Pal. 1903, 2, 401, S. 1907, 1, 227; D. 1903, 1, 536) ».

Geen spraak in bedoelde commentaar, van beperking

der uitzondering op het in art. 2247 van het Burgerlijk Wetboek bepaalde, tot het geval van afstand om reden van de onbevoegdheid van de rechter.

Prof. Kluyskens (Verbintenissen) doceert een gelijkwaardige opvatting : « de afstand van de instantie waarin uitdrukkelijk verklaard is dat het geding onmiddellijk vóór een andere rechtbank zal hernomen worden doet de stuiting der verjaring voortspruitende uit de citatie niet opgehouden aangezien zij dan de wil kenbaar maakt om het vervolgd recht verder te doen gelden (Cass. F., 21 juli 1903, Belg. jud. 1904, Kol. 300) ».

Dezelfde zienswijze bij Beudant « (l'interruption n'est pas non avenue) si le demandeur se désiste seulement de l'instance en énonçant en termes expres que l'affaire sera portée devant une autre juridiction — Rey 21 juillet 1903... Crim. 14 mars 1884... Le désistement ne permet de considérer l'interruption comme non avenue que lorsqu'il porte sur le fond même du droit ou lorsqu'il est pur et simple » (cours de droit civil français — seconde édition — T. IX, p. 165, nr. 1105 et note 3).

Meerdere auteurs zijn integendeel van mening dat enkel de afstand, gesteund op de vermoede onbevoegdheid van de rechter, de stuiting van de verjaring niet vernietigt. Sommige eisen bovendien, opdat de regel gesteld door art. 2247 van het Burgerlijk Wetboek niet van toepassing zou zijn, dat de persoon die afstand doet zijn wil kenbaar zou gemaakt hebben het vervolgd recht verder te doen gelden.

Guillouard schrijft : « au principe que le désistement fait disparaître l'interruption il faut apporter une exception, au cas où ce désistement a eu pour cause l'incompétence du tribunal devant lequel l'action était dirigée. Dans cette hypothèse en effet on n'est plus dans le cas de l'article 2247 mais dans celui de l'article 2246; il y a eu citation donnée devant un juge incompétent et elle interrompt la prescription d'une manière définitive, aux termes de ce dernier texte. Le désistement de la procédure fait par le demandeur, lorsqu'il reconnaît que son action a été incompétemment introduite ne peut pas produire plus d'effet qu'un jugement qui déclarerait l'incompétence du juge saisi et par suite ne peut faire disparaître l'interruption provoquée par la citation » (Traité de la prescription T. 1er, p. 197, n° 219).

Dezelfde opvatting wordt vooropgesteld door Th. Huc (Commentaire théorique et pratique du code civil, Tome quatorzième, p. 300, nr. 398). Laurent (Principes de droit civil, Tome XXXII, p. 110, nr. 98), Baudry-Lacantinerie (Prescription nr. 509) en Aubry et Rau (Droit civil français, 6e édition — Tome II, p. 475, ss. 215 et note 12).

Professor De Page oordeelt dat twee voorwaarden dienen voorhanden te zijn opdat de afstand de stuiting van de verjaring niet zou doen verdwijnen : « la citation produira néanmoins son effet interruptif 1) si le désistement est fondé sur l'incompétence du tribunal; 2) s'il énonce en termes expres que l'instance sera reprise devant un autre tribunal et manifeste par conséquent la volonté du demandeur de poursuivre l'exercice de ses droits » (Traité de droit civil belge T. VII, 2e édition, p. 1070, nr. 1180).

Ik meen dat de wet ons verplicht te oordelen en te beslissen 1° dat enkel een afstand gesteund op de onbevoegdheid van de rechter de stuiting van de verjaring oorspronkelijk door de dagvaarding teweeggebracht, niet vernietigt en 2° dat, opdat bedoelde stuiting, in dat geval, haar uitwerkselen zou behouden, het geenszins vereist wordt dat de wil kenbaar gemaakt zou worden het vervolgd recht verder te doen gelden.

Ten einde deze zienswijze te rechtvaardigen dient eerst aangetoond te worden dat in artikel 2247 van het Burgerlijk Wetboek de woorden « afstand van zijn eis » (désistement de la demande) bedoelen de afstand van het geding en geenszins de afstand van de rechtsvordering of van het recht.

Dit spruit uit de logische interpretatie van art. 2247 van het Burgerlijk Wetboek.

Indien men afstand doet van zijn recht, dan rijst het probleem van de verjaring niet meer. De schuldeiser verzaakt immers aan de uitoefening van zijn recht.

Men zou kunnen menen dat art. 2247 de rechtsvordering bedoelt, zoals ze ingesteld werd d.w.z. een rechtsvordering gesteund op een bepaalde oorzaak (b.v. rechtsvordering gegrond op art. 1382 van het Burgerlijk Wetboek), met dien verstande dat de afstand van deze welbepaalde rechtsvordering de stuiting van de verjaring teweeggebracht door de dagvaarding, zou laten bestaan ten opzichte van de rechtsvordering gesteund op een andere oorzaak (b.v. rechtsvordering om hetzelfde nadeel te doen vergoeden maar gegrond op een andere juridische bepaling).

Deze zienswijze zou niet kunnen beaamd worden daar de stuiting van de verjaring, door een dagvaarding teweeggebracht, zonder uitwerking blijft op de verjaring van de rechtsvordering gesteund op een andere oorzaak (zie o.a. De Page op. cit. T. VII, nr. 1200, bl. 1080, Aubry et Rau, op. cit. T. II, bl. 486...).

Derhalve zou een verklaring, volgens welke de persoon die afstand doet de bedoeling behoudt zijn recht op een andere rechtsgrond, later te doen gelden, zonder nut zijn vermits de oorspronkelijke dagvaarding de verjaring niet gestuit had ten opzichte van een dergelijke verschillende rechtsvordering.

Het woord « eis » gebezigd in art. 2247 van het Burgerlijk Wetboek a) « indien de eiser afstand doet van zijn eis » b) « indien zijn eis wordt afgewezen » bedoelt dus noodzakelijkerwijze het geding (l'instance) dat door de aanlegger ingeleid werd.

Dit is trouwens ook de opvatting o.a. van de volgende auteurs :

a) Guillouard « le désistement dont parle l'article 2247 n'est pas le désistement par le demandeur de son droit... il s'agit du désistement de la procédure dont s'occupe l'art. 403 du code de procédure civile... » (traité de la prescription T. 1er nr. 218, p. 196).

b) Marcadé « le seul cas normal d'application de notre règle est celui d'un désistement qui ne porte que sur l'instance, sur la procédure... » (Explication du titre XXL.III du code Napoléon, p. 126).

c) Laurent : « le désistement dont la loi parle n'est pas une renonciation à la demande... l'article 2247 a en vue le désistement de la procédure dont il est question dans l'article 403 du code de procédure... c'est à dire que la demande est censée ne pas avoir été faite et par conséquent il n'y a pas eu d'interruption de la prescription » (principes de droit civil T. XXXII, nr. 98, p. 110; idem Baudry-Lacantinerie, Prescription, nr. 509).

d) Huc « La citation quoique valable en la forme n'interrompt pas la prescription si le demandeur se désiste de sa demande ou plutôt de la procédure dans les conditions de l'article 403 du code de procédure civile » (Commentaire théorique et pratique du code civil T. XIV p. 500, nr. 398).

e) De Page : dezelfde opvatting (op. cit. T. VII, bl. 1070, nr. 1180).

Wanneer art. 2247 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat « de stuiting voor niet bestaande gehouden wordt wanneer de eis wordt afgewezen » bedoelt het

hier ook door « eis » het geding : Aubry et Rau schrijven dienaangaande zeer terecht : « la disposition finale de l'article 2247 suppose évidemment que la demande n'a été écartée que par une fin de non recevoir qui ne s'oppose pas à sa reproduction ultérieure; car, si les prétentions du demandeur avaient été rejetées quant au fond, la question d'interruption de prescription ne présenterait aucun intérêt puisque le défendeur n'aurait plus besoin d'invoquer la prescription et pourrait repousser, par l'exception de chose jugée, toute demande nouvelle dirigée contre lui (note : basée sur la même cause notamment) » (op. cit., p. 476, note 16).

Het lijkt me nuttig hier ook op de Nederlandse wetgeving en rechtsleer te wijzen.

Volgens art. 2077 van het Nederlands burgerlijk wetboek wordt de verjaring ook gestuit indien voor een onbevoegde rechter wordt gedagvaard. Dit artikel heeft echter geen praktisch belang meer sedert de invoering in 1954 van artikel 157 a in het wetboek van burgerlijke rechtsvordering, waarbij aan de onbevoegde rechter wordt opgedragen de zaak naar de bevoegde rechter te verwijzen.

Artikel 2018 van het burgerlijk wetboek bepaalt, zoals art. 2247 van ons burgerlijk, dat de verjaring niet is gestuit, indien de dagvaarding wordt ingetrokken of nietig verklaard, de aanlegger *van zijn eis afstand doet*, de eis wordt ontzegd of de aanleg uit hoofde van het tijdsverloop is vervallen verklaard.

« Ontzegging van zijn eis (bij een in kracht van gewijsde getreden uitspraak) impliceert, schrijft Asser, dat de eiser geen vordering heeft, zodat het geen zin heeft te bepalen dat de verjaring wordt gestuit... Wellicht heeft de wetgever echter mede op het oog gehad het geval dat de eiser in zijn vordering niet-ontvankelijk wordt verklaard. Het is dan ook vrijwel constante jurisprudentie, dat met betrekking tot art. 2018 een niet-ontvankelijkverklaring met een ontzegging wordt gelijk gesteld. Het ontnemen van stuitende werking aan de dagvaarding heeft juist betekenis voor de gevallen waarin de procedure niet is geëindigd met een ontzegging van de eis in engere zin, doch met een uitspraak die de *rechtsbetrekking in geschil zelf niet raakt* en de mogelijkheid openlaat de vordering opnieuw in te stellen. Aldus ook artikel 3.11.16 ontwerp Meijers » (Handleiding tot de beoefening van het Nederlands burgerlijk recht, Derde deel, eerste stuk, 1958, blz. 519-520).

Wij moeten uit dit onderzoek van de betekenis van het woord « eis » (demande) in art. 2247 van het Burgerlijk Wetboek besluiten dat, zodra afstand wordt gedaan van het door de dagvaarding ingeleide geding, de stuiting van de verjaring door deze dagvaarding oorspronkelijk veroorzaakt, verdwijnt.

En dit is uiterst logisch : « la demande est censée ne pas avoir été faite et par conséquent il n'y a pas eu d'interruption de la prescription » (Laurent, loc. cit.)

Bijgevolg, wanneer men afstand doet van het geding, wordt de stuiting van de verjaring te niet gedaan, zelfs indien men de bedoeling heeft en kenbaar maakt de grond van zijn recht niet te verzaken. De wet beslist immers dat het het louter feit van de afstand van het geding is dat de stuiting doet verdwijnen. Zij bekomert zich niet om de bedoelingen van de partij. Op dit principe bestaat er maar één uitzondering welke overigens niet zo zeer uit de interpretatie van art. 2247 van het Burgerlijk Wetboek voortvloeit maar wel uit de bewoordingen zelve van art. 2246 van het Burgerlijk Wetboek.

De afstand van het geding gegrond op de vermoede onbevoegdheid van de rechter doet de stuiting niet verdwijnen omdat art. 2246 uitdrukkelijk beslist « ook de dagvaarding voor een onbevoegde rechter stuit de verjaring », hetgeen noodzakelijkerwijze beduidt dat een dergelijke dagvaarding zonder verdere voorwaarde de verjaring blijft stuiten, welke ook de persoon of de overheid zij die bedoelde onbevoegdheid vaststellen zou. Derhalve indien de rechter de eis afwijst omdat hij zich onbevoegd verklaart of indien de aanlegger afstand doet van zijn eis omdat hij deze onbevoegdheid heeft vastgesteld, blijft de stuiting van de verjaring bestaan.

De bepalingen van art. 2247 betreffende de afwijzing van de eis door de rechter of betreffende de afstand zijn noodzakelijkerwijze, ten deze zonder toepassing.

Eindelijk moet ik aanstippen dat, vermits de wet in deze voorwaarden de stuiting van de verjaring behoudt ingeval van een dergelijke afstand van de eis, men werkelijk niet inziet waarom, om dit voordeel te kunnen behouden, de aanlegger zijn wil zou dienen kenbaar te maken — zoals een zekere rechtspraak en sommige auteurs het eisen — later zijn recht aan een andere rechter te onderwerpen.

Het tweede middel komt me derhalve gegrond voor en ik besluit tot de verbreking.

Arrest

Gelet op het bestreden arrest, op 14 december 1961 door het Hof van Beroep te Brussel gewezen;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1134, 2242, 2244, 2246, 2247 B.W., 32 van de wet van 11 juni 1874, titel X uitmakende van het 1ste boek van het Wetboek van Koophandel 402, 403, 414 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, 97 van de Grondwet,

doordat het arrest, om de vordering van verweersters niet verjaard te verklaren en, bijgevolg, het beroepen vonnis te wijzigen hierop steunt dat: « de gebeurtenis, die aanleiding geeft tot de eis ontstaan uit de verzekeringspolis en door appellanten tegen de verzekeraars gericht, plaats had op 15 mei 1953 en de verjaringstermijn, die op 15 mei 1956 moest vervallen, conventioneel derwijze verlengd werd dat hij de datum bereikte van 30 augustus 1956; op 29 augustus 1956 door appellanten voor de rechtbank van koophandel werd gedaagd in aanduiding van scheidsrechter en samenstelling van een scheidsrechterlijk college, dat tussen partijen bestaande betwisting nopens het betalen der verzekeringsvergoedingen zou beslechten; dergelijke procedure in samenstelling van een scheidsrechterlijk college met voormelde doeleinden, ongetwijfeld in handelszaken tot de bevoegdheid behoort van de rechtbank van koophandel; daarenboven die dagvaarding, spijs haar hoofdzakelijk procedure bedoelende formulering, ondubbelzinnig aan geïntimeerden het inzicht van appellanten kenbaar maakte hun vordering gerechtelijk te doen gelden en bijgevolg ten volle beantwoordt aan de elementen der « dagvaarding voor de rechter » door artikel 224 B.W. vereist om de burgerlijke verjaringsstuiting te vormen; echter achteraf bleek dat geen arbitrageclausule was bedongen — zodat appellanten, hun missing inziende, op 29 januari 1957, na ondertussen verstreken verjaringstermijn, een nieuwe dagvaarding lieten betekenen strekkende, ditmaal rechtstreeks, tot betaling der litigieuze sommen, met gelijktijdige verklaring in het exploit zelf dat zij afstand deden van de ingediende eis in samenstelling van scheidsrechterlijk

college, « die ter zake geen reden van bestaan heeft », aldus textueel het aangewende motief — daar er geen compromisbepaling tussen partijen bestaat; in die omstandigheden en alzo gemotiveerd, het desistement wellicht de dagvaarding van 29 augustus 1956 ongedaan maakte als oproepingsakte voor een bepaalde zitting, maar alleszins de wilsuiting van appellanten liet voortbestaan, ja zelfs bevestigde, hun aanspraken voor het gerecht te brengen; aan deze wil op geen enkel ogenblik door appellanten werd verzaakt; geïntimeerden derhalve vruchteloos zouden opwerpen dat, naar luid van artikel 2247, alinea 2 B.W., wegens het prijsgeven van die eerste vordering de door haar verkregen verjaringsstuiting voor niet bestaande moet worden gehouden; immers de « ratio legis » van gezegd artikel slechts dan zulk gevolg aan een desistement verbindt, wanneer dit de verzaking inhoudt door aanlegger aan de uitoefening zijner nagestreefde rechten, wat voorzeker veelal, doch ter zake geenszins het geval is; de dagvaarding van 29 augustus 1956 dus wettelijk de verjaring gestuit heeft ».

eerste onderdeel, dan wanneer de dagvaarding welke krachtens artikel 2244 B.W., de verjaring stuit, tot voorwerp heeft het erkennen door de rechter van een recht waarop de dagende partij aanspraak maakt, dan wanneer ter zake, de op 29 augustus 1956 op verzoek van verweersters betekende dagvaarding tot voorwerp had, niet de erkenning door de rechtbank van koophandel van het recht dat deze laatsten beweerden te hebben tegen aanlegster, doch, enkel, de aanstelling van scheidsrechters die tot opdracht zouden hebben dat recht te erkennen of het te onzeggen,

dan wanneer dus, door te beslissen dat die dagvaarding de burgerlijke stuiting verwezenlijkte, in de zin van artikel 2244 B.W., het arrest de in het middel aangeduide bepalingen geschonden heeft en, inzonderheid, gezegd artikel 2244 B.W.;

tweede onderdeel, dan wanneer, moest men zelfs aannemen — quod non — dat de door gezegde dagvaarding van 29 augustus 1956 ingestelde eis de verjaring zou gestuit hebben, dan nog had het arrest, in acht nemende dat verweersters van die eis afstand hadden gedaan, moeten oordelen dat gezegde stuiting voor niet bestaande diende gehouden te worden overeenkomstig artikel 2247 B.W.,

dan wanneer dus, door te oordelen dat de door de dagvaarding van 29 augustus 1956 ingestelde eis zijn stuitende uitwerking bewaarde (bij veronderstelling aangenomen) nadat verweersters afstand ervan hadden gedaan, het arrest de in het middel aangeduide bepalingen geschonden heeft en, inzonderheid, de artikelen 2244, 2247 B.W., 402, 403 en 414 Wetboek Burgerlijke Rechtsvordering;

Over het eerste onderdeel :

Overwegende dat verweersters op 29 augustus 1956 aanlegsters en de in gemeenverklaring van arrest opgeroepen vennootschappen gedagvaard hebben in aanduiding van scheidsrechter en samenstelling van een scheidsrechterlijk college dat de tussen partijen bestaande betwisting nopens het betalen van een door verweersters als verzekeringsvergoeding geëiste som van 81.550,70 Zwitserse frank zou beslechten;

Overwegende dat deze dagvaarding aldus, enerzijds, de wil laat blijken het geschil vóór het gerecht te doen beslechten en die wil ter kennis brengt van hen tegen wie de dagende partij handelt;

Overwegende dat het arrest, derhalve, terecht

beslist « dat bedoelde dagvaarding ten volle beantwoordt aan de elementen van de « dagvaarding vóór het gerecht » door artikel 2244 B.W. vereist om de burgerlijke verjaringsstuiting te vormen »;

Over het tweede onderdeel :

Overwegende dat verweersters op 29 januari 1957 aanlegsters vóór de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen gedagvaard hebben, tot betaling van een som van 81.550,70 Zwitsers frank als verzekeringsvergoeding, daarbij verklarende afstand te doen van de in het antwoord op het eerste onderdeel vermelde eerste eis, daar er geen compromissorbeding tussen partijen bestond;

Overwegende dat het arrest erop wijst dat de procedure ingeleid door de dagvaarding van 29 augustus 1956 « ongetwijfeld in handelszaken tot de bevoegdheid behoort van de rechtbank van koophandel »;

Overwegende dat de stuiting van de verjaring, krachtens artikel 2247 B.W. voor niet bestaande wordt gehouden indien de eiser afstand doet van zijn eis;

Dat weliswaar dit principe niet geldt wanneer de afstanddoende partij slechts wegens de door haar vermoede onbevoegdheid van de rechter, aan wie zij het geschil heeft onderworpen, afstand doet van het geding;

Overwegende echter dat ten deze, verweersters, na een eerste maal gedagvaard te hebben tot aanstelling van scheidsrechters, een tweede maal voor dezelfde rechtbank gedagvaard hebben ten einde de grond van het geschil door die rechtbank te doen beslechten;

Dat de afstand, welke niet gegrond was op de onbevoegdheid van de rechtbank voor welke gedagvaard werd, ten gevolge heeft dat de door de dagvaarding van 29 augustus 1956 verkregen verjaringsstuiting voor niet bestaande dient gehouden te worden;

Dat dit onderdeel van het middel gegrond is;

Om die redenen :

Verbreekt het bestreden arrest doch enkel in zover het beslist dat de afstand de stuiting van de verjaring niet onbestaande heeft gemaakt;

Verklaart onderhavig arrest gemeen aan de zestien te dien einde in tussenkomst opgeroepen verweersters;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt de eerste twee verweersters tot de helft der kosten; laat de wederhelft ten laste van aanlegsters;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van Beroep te Gent.

De kosten begroot op de som van 8.790 F jegens de aanleggende partijen.

VLAAMSE JURISTEN.

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

RAAD VAN STATE

3e Kamer. — 28 juni 1963.

Voorzitter : M. Somerhausen.

Raadsheren : M.M. Moureau en De Bock.

Substituut-auditeur-generaal : M. Hoefler.

Advokaten : Mrs. Cambier, Wiard, Pierson, Lebeau, Putzeys, Schellekens, Cuvelliez en Orianne.

Administratieve akten. — Geschil nietigverklaring. — Overlegging in ministerraad of vermelding van vervulling van deze formaliteit. — Beoordeling van de spoed. — Vaststelling huur van volkswoningen. — Perken.

1. Wanneer blijkt dat de kabinetsraad een minister heeft gemachtigd een bepaald ontwerp-besluit van de Koning ter ondertekening voor te leggen, veronderstelt die machtiging vanzelf dat de ministers vooraf over de inhoud van de voorgestelde tekst hebben beraadslaagd.
2. De Raad van State mag zich niet in de plaats van de regering stellen bij het beoordelen van feitelijke omstandigheden, welke die spoed kunnen wettigen.
3. Art. 15 van de wet van 11 oktober 1919, gewijzigd bij de wetten van 7 december 1953 en 27 juni 1956, staat de Koning toe de huurprijzen « toepasselijk op de huurders » en niet alleen de huurprijzen van hen die een volkswoning aanvragen, vast te stellen, zodat dit artikel de Koning niet verhindert de huur van volkswoningen vast te stellen op bedragen, die schommelen volgens de inkomsten van de huurders. Deze machtiging ligt echter gebonden aan bepaalde perken : in de huidige stand van zaken blijkt dat het door art. 4 van het K.B. van 14 december 1960, gewijzigd door K.B. van 28 februari en 26 juli 1961 ingevoerde systeem van verhoging of aanpassing van de huurprijzen naargelang van de inkomsten van de huurders er moet toe leiden en er toe leidt dat huurprijzen boven de normale huurwaarde van het gehuurde goed worden vastgesteld.

Een systeem waarin het voortbestaan van de lopende pacht ondergeschikt wordt gemaakt aan een schriftelijke instemming met de mededeling van de belastingaangiften of althans aan het betalen van huurprijzen die aanzienlijk boven de huurwaarde van de verhuurde goederen kunnen liggen, kan niet zonder uitdrukkelijke tekst opgedrongen worden aan huurders die het voordeel van een huurprijs beneden die huurwaarde niet genieten of niet wensen te genieten.

Coöperatieve vennootschappen « Le Logis » e.a. t./ Belgische Staat (1. Minister van Volksgezondheid en van het Gezin; 2. Minister van Financiën)

Arrest nr. 10.118

Gezien het op 10 februari 1961 ingediende verzoekschrift, waarbij de huurderscoöperatie « Le Logis » de nietigverklaring vordert van de artikelen 4, laatste lid, 7, 8 11 en 12 van het in het Belgisch Staatsblad van 26 december 1960 bekendgemaakte koninklijk besluit van 14 december 1960 houdende vaststelling :

a) van de voorwaarden inzake inkomen, voor het in huur nemen van vrijstaande woningen die aan de door de Nationale Maatschappij voor de huisvesting erkende vennootschappen of aan de Nationale Maatschappij zelf toebehoren ;

b) van de huurprijzen van de woningen die aan voorgaande vennootschappen toebehoren ;

Gezien de verzoekschriften van de Coöperatieve Vennootschappen « Les Foyers Collectifs », « L'Effort », « Floréal », « Germinal », ingediend op 20 februari 1961, van de Coöperatieve Vennootschap « Les Locataires Réunis », ingediend op 20 februari 1961, van de Coöperatieve Vennootschap « Messidor », ingediend op 22 februari 1961, van Pierre Stevens, ingediend op 22 februari 1961, van de Vennootschap « Coöperatieve brabantonne de logement (COBRALO) », ingediend op 22 februari 1961, van de Naamloze Vennootschap « Le Logement Molenbeekois », ingediend op 23 februari 1961, van de Coöperatieve Vennootschap « La Cité Moderne », ingediend op 22 februari 1961, en van de Coöperatieve Vennootschap « Kapelleveld », ingediend op 23 februari 1961, die alle de nietigverklaring van hetzelfde koninklijk besluit van 14 december 1960 vorderen ;

II. Gezien de verzoekschriften waarbij de Coöperatieve Vennootschap « Germinal », op 28 april 1961, en Pierre Stevens, op 29 april 1961, de nietigverklaring vorderen van het in het Belgisch Staatsblad van 3 maart 1961 bekendgemaakte koninklijk besluit van 28 februari 1961 tot wijziging van het koninklijk besluit van 14 december 1960 ;

III. Gezien de verzoekschriften waarbij Pierre Stevens, op 18 september 1961, en de Coöperatieve Vennootschappen « Les Foyers Collectifs », « L'Effort », « Floréal » en « Germinal », op 26 september 1961, de nietigverklaring vorderen van het in het Belgisch Staatsblad van 29 juli 1961 bekendgemaakte koninklijk besluit van 26 juli 1961 tot wijziging van het koninklijk besluit van 14 december 1960 ;

Overwegende dat de onder nummer I genoemde verzoekers doen gelden dat het koninklijk besluit van 14 december 1960 niet in ministerraad is overlegd of althans niet vermeldt dat die substantiële formaliteit is vervuld ;

Overwegende dat uit een 9 december 1960 gedateerd stuk blijkt, dat de kabinetsraad de Minister van Volksgezondheid en van het Gezin heeft gemachtigd om de Koning ter ondertekening voor te leggen : een ontwerp-besluit houdende vaststelling van de voorwaarden inzake inkomen, voor het in huur nemen van vrijstaande woningen die aan de door de Nationale Maatschappij voor de huisvesting erkende vennootschappen of aan de Nationale Maatschappij zelf toebehoren, en vaststelling van de huurprijzen van de woningen die aan voormelde vennootschappen toebehoren ; dat die machtiging vanzelf veronderstelt dat de Ministers vooraf over de inhoud van de voorgestelde tekst hebben beraadslaagd ; dat artikel 15 van de wet van 11 oktober 1919, gewijzigd bij de wet van 27 juni 1956, evenmin als andere bepalingen met algemene strekking voorschrijft dat een koninklijk besluit tot uitvoering van dat artikel 15 melding moet maken van overleg in de ministerraad ; dat het aangevoerde middel niet gegrond is ;

Overwegende dat de verzoekers, de Coöperatieve Vennootschap « Les Foyers Collectifs » en consoorten, wat het koninklijk besluit van 14 december 1960 betreft, de Coöperatieve Vennootschap « Germinal » en Pierre Stevens, wat het koninklijk besluit van 28 februari 1961 betreft, Pierre Stevens en de Coöperatieve Vennootschap « Les Foyers Collectifs » en consoorten, wat het koninklijk besluit van 26 juni 1961 betreft, doen gelden dat al die besluiten niet aan de afdeling wetgeving van de Raad van State voor advies zijn

voorgelegd ofschoon er geen spoed was in de zin van artikel 2, tweede lid, van de wet van 23 december 1946 houdende instelling van een Raad van State, zodat die bepaling is geschonden ;

Overwegende dat de omstandigheden waarop al die verzoekers zich beroepen, niet uitsluiten dat er spoed was ten tijde van de ondertekening van de bestreden besluiten ; dat het niet ongewoon is dat de Regering de 14e december 1960 heeft geoordeeld dringend en nog vóór 1 januari 1961, begin van een nieuw begrotingsjaar, de voorwaarden voor toelating van huurders te moeten vaststellen ; dat artikel 4, hetwelk de wederaanpassing van het huurgeld voorschrijft op grond van de omvang van de inkomsten van de huurders, gekoppeld is aan artikel 2 dat die voorwaarden inzake toelating bepaalt ; dat het feit dat artikel 4 voorschreef dat die wederaanpassing eerst op 1 april 1961 zou plaats hebben niet bewijst dat er geen spoed zou zijn geweest gelet op de noodzaak de huurders wier huurgeld zou worden gewijzigd tijdig te waarschuwen en de nodige administratieve voorzieningen te treffen ; dat de datum 1 april 1961 weliswaar achtereenvolgens tot 1 juni 1961 bij het koninklijk besluit van 28 februari 1961, tot 1 augustus 1961 bij het koninklijk besluit van 30 mei 1961 en tenslotte tot 1 januari 1962 bij het koninklijk besluit van 26 juli 1961 is verschoven, maar dat die aarzelingen om artikel 4 in werking te stellen, kunnen worden verklaard door veranderde regeringsopvattingen sinds 14 december 1960 en door bepaalde moeilijkheden bij de toepassing van artikel 4 ; dat ook de spoed waarop men zich voor de koninklijke besluiten van 28 februari en 26 juli 1961 heeft beroepen, kan worden verklaard door het voornemen, ten tijde dat die besluiten tot stand kwamen om enerzijds de voorwaarden inzake toelating van huurders dadelijk te verzachten (artikel 1bis voor mijnwerkers en artikel 2bis voor woongelegenheden in gemeenten van de grote agglomeraties) en om anderzijds voor de wederaanpassing van huurgelden van meet af evenwichtiger inkomstranches en redelijker termijnen aan te nemen opdat « de huidige huurders hun houding kunnen bepalen » (aanhef van het koninklijk besluit van 26 juli 1961) : dat dus niet bewezen is, dat er geen spoed zou zijn geweest ; dat de Raad van State zich niet in de plaats van de Regering mag stellen bij het beoordelen van feitelijke omstandigheden, welke die spoed kunnen wettigen ; dat het middel niet opgaat ;

Overwegende dat de verzoekers, met uitzondering van de Coöperatieve Vennootschap « Le Logis » en van de Coöperatieve Vennootschap « Kapelleveld » de omstrede reglementering onwettig noemen omdat zij de huur van volkswoningen doet schommelen volgens de inkomsten van de huurders, terwijl de wet van 27 juni 1956 die regeling heeft opgeheven, omdat zij een belasting vaststelt die de wet niet kent, een ongelijkheid onder staatsburgers invoert, de maatschappelijke statuten schendt en inbreuk maakt op de verkregen rechten van huurders ;

Overwegende dat artikel 15 van de wet van 11 oktober 1919, gewijzigd bij de wetten van 7 december 1953 en 27 juni 1956, de Koning belast met het vaststellen van « de huurprijzen toepasselijk op de huurders van de erkende maatschappijen en van de Nationale Maatschappij » en van « de voorwaarden van toelating van de huurders, die personen met geringe inkomsten moeten zijn » ; dat de Regering volgens die tekst ontegenzeggelijk bevoegd is om volkswoningen alleen door mensen met geringe inkomsten, met andere woorden wier inkomsten niet boven een bepaald bedrag liggen, te laten betrekken ; dat zij ook, bij het

vaststellen van het huurgeld, rekening mag houden met inkomstenverhogingen welke de huurders tijdens de bewoning mochten genieten al was het nog maar om de huurverlagingen die zij aanvankelijk mochten hebben genoten, te verminderen; dat artikel 15 immers de Koning toestaat de huurprijzen «toepasselijk op de huurders» en niet alleen de huurprijzen van hen die een volkswoning aanvragen, vast te stellen; dat overigens het sociale oogmerk van de huisvestingswetgeving, dat toch vooral blijft de huurlast van mensen met geringe inkomsten te verlichten en hun woongelegenheden te verschaffen, dreigt niet te worden bereikt als huurders, ondanks verhoogde inkomsten in de loop van de huur, tot in het oneindige konden voortgaan met het aanvankelijk vastgestelde huurgeld te betalen; dat artikel 15, zoals de wet van 27 juni 1956 het heeft gewijzigd, dus niet verhindert dat de Koning de huur van volkswoningen vaststelt op bedragen, die schommelen volgens de inkomsten van de huurders; dat de enige vraag is, of de aan de Koning gegeven machtiging om de bedragen van de huurgelden van die volkswoningen gezagshalve volgens de inkomsten van de huurder vast te stellen, niet aan bepaalde perken gebonden ligt en of het bestreden besluit die perken wel in acht heeft genomen;

Overwegende dat de Koning, steeds volgens artikel 15, bevoegd is om de «huurprijzen» van volkswoningen vast te stellen; dat de huurprijs, getoetst aan artikel 1728 van het Burgerlijk Wetboek, de pachtprijs is en dus normaal overeenstemt met een bepaalde economische waarde, die wel doorgaans door overeenkomst van partijen wordt bepaald maar toch ook afhangt van de stand van de markt; dat onroerende goederen immers normaal slechts afnemers zullen vinden voor zover de gevraagde huurprijs, overeenstemt met de normale huurwaarde van het te verhuren goed; dat die normale huurwaarde zich tot vaststelling leent, zoals blijkt uit wetteksten die zich op het begrip normale huurprijs hebben beroepen of de bruto-opbrengst van onroerende goederen in verhouding tot de kadastrale opbrengst hebben vastgesteld; dat de wetgever, als hij de uitvoerende macht toestaat om het tarief van huurprijzen gezagshalve vast te stellen, behoudens stellige strijdige aanwijzingen geacht moet worden te verwijzen naar de normale huurwaarde van de goederen, zodat de regering in beginsel die huurprijzen behoort vast te stellen; dat de regering het begrip huurprijs niet mag verdraaien en niet buiten het raam van de haar opgedragen bevoegdheid mag treden door voor te schrijven, dat een kennelijk boven die normale huurwaarde liggende prijs van de huurders moet worden geëist; dat de wetgever van 1956 hier tegelijk heeft gewild dat alleen personen met geringe inkomsten volkswoningen mogen gaan betrekken en dus verminderingen ten opzichte van de normale huurwaarde moge krijgen, maar met een «sociale segregatie» heeft willen voorkomen, met andere woorden niet gewild heeft dat alleen zulke personen met geringe inkomsten die woningen zouden betrekken; dat zulke segregaties zich onvermijdelijk zouden voordoen bij het heengaan van huurders die hun toestand hebben verbeterd, indien de uitvoerende macht, gebruik makend van haar recht tot het vaststellen van de «huurprijzen toepasselijk op de huurders» van woningen die behoorlijk, maar daarom niet weelderig moeten zijn, de huurprijzen mocht vaststellen op een tarief dat kennelijk boven dezer normale huurwaarde zou liggen en de huisvestingsvennootschappen mocht dwingen tot het toepassen van die tarieven; dat de eerste tegenpartij in haar memorie van ant-

woord van 15 juli 1961 overigens toegeeft dat de van de huurders geëiste huurprijs geen eigenlijke huurprijs meer zou zijn en veeleer zou gelijken op een belasting of op een heffing ten voordele van de schatkist «als de last voor bepaalde huurders meer zou bedragen dan wat zij er als voordeel uit halen en als zij zodoende gedwongen zouden worden zelf voor een deel het regime van de volkswoningen te financieren»;

Overwegende dat artikel 4 van het koninklijk besluit van 14 december 1960, gewijzigd bij het koninklijk besluit van 26 juli 1961, verplicht om, van 1 januari 1962 af, aan de huurders wier inkomsten een in dat artikel bepaald bedrag bereiken een huurprijs op te leggen, die aan de omvang van hun inkomsten aangepast zou zijn; dat uit het tweede lid van dat artikel in verband gebracht met artikel 3 van hetzelfde besluit, blijkt dat die aangepaste huurprijs tot 700 t.h. van de prijs van de woning op 1 augustus 1939 kan bereiken voor woningen waarvan de romp vóór 10 mei 1940 is aanbesteed en tot 8,5 t.h. van de kostprijs van de woning, grond inbegrepen, voor woningen waarvan de romp na 10 mei 1940 is aanbesteed;

Overwegende dat het evengenoemde artikel 4 zich niet op het begrip normale huurwaarde van het verhuurde goed beroept om die huuraanpassingen naar gelang van de inkomsten te beperken; dat het integendeel door het ingevoerde systeem van verhoging de mogelijkheid opent om in tal van gevallen retributies boven het bedrag van een werkelijke huur te heffen; dat immers voor woningen die na 1945 zijn gebouwd in het algemeen niet als normale huurwaarde kan worden beschouwd een huurprijs die met 8,5 t.h. van de kostprijs van de woning, grond inbegrepen, overeenstemt; dat die verwijzing naar de kostprijs overigens geen rekening houdt met de oudheid en met andere factoren die sinds tien, vijftien zelfs twintig jaar de verkoopswaarde van het huis beneden de kostprijs kunnen hebben gebracht, en dit zelfs ondanks belastingvrijstellingen en andere voordelen waardoor die kostprijs voor woningen, die door openbare maatschappijen van onroerende goederen zijn gebouwd, wordt verlaagd; dat de aangepaste huurprijs dus, in sommige gevallen, hoger dan 8,5 t.h. van de verkoopswaarde van het goed liggen, hetgeen niet te beschouwen is als de normale bruto-opbrengst of de normale huurwaarde van een onroerend goed; dat enkele verzoekers trouwens in hun memorie van wederantwoord cijfertabellen overleggen waaruit blijkt dat de krachtens het bestreden besluit toegepaste huurprijzen heel wat hoger liggen dan de normale huuropbrengsten, zoals die te berekenen zijn op grond van de kadastrale inkomsten welke de tweede tegenpartij bij de jongste kadastrale herziening heeft vastgesteld, en dit zelfs met de verhoging in sommige gevallen tot 15 t.h. — welke die huurprijzen kunnen ondergaan zonder dat er sprake is van de buitengewone of speciale herziening bedoeld in artikel 6 van de bij besluit van de Regent van 15 januari 1948 gecoördineerde wetten op de inkomstenbelastingen; dat de tegenpartijen die cijfers niet tegenspreken; dat zij er geen andere tegenover plaatsen, maar alleen aanvoeren dat de normale opbrengst van een onroerend goed niet met het kadastrale inkomen van het goed kan worden gelijkgesteld en dat de 8,5 t.h. overigens slaan op een kostende bouwprijs die zelf verminderd is ten gevolge van belastingvrijstellingen, van vermindering van de architectenhonoraria en van het feit dat de Staat het aanleggen van wegen, van waterleiding, enz. op zich neemt wanneer groepen van ten minste 25 volkswoningen worden gebouwd; dat die tegenwerpingen niet klemmen, aangezien er voor de berekening van

de normale huurprijs of van de normale huurwaarde geen sprake van is het kadastraal inkomen zonder meer met die huurprijs gelijk te stellen en aangezien anderzijds, zoals reeds is gezegd, de kostprijs waarop het bestreden besluit zich beroept, geen rekening houdt met de oudheid en andere factoren, die de normale huurwaarde van een woning kunnen verminderen; dat in de huidige stand van zaken en zonder dat verdere onderzoeksmaatregelen nodig zijn, blijkt dat het door artikel 4 van het bestreden besluit ingevoerde systeem van verhoging of aanpassing van de huurprijzen naar gelang van de inkomsten van de huurders er moet toe leiden en er in een aanzienlijk aantal gevallen ook toe leidt, dat huurprijzen boven de normale huurwaarde van het gehuurde goed worden vastgesteld; dat artikel 4 dus verder reikt dan de machtiging, welke artikel 15 van de wet aan de uitvoerende macht heeft gegeven; dat het middel in die mate gegrond is;

Overwegende dat alle onder I genoemde verzoekers betogen dat het koninklijk besluit van 14 december 1960 strijdt met de wet van 11 oktober 1919, gewijzigd bij de wetten van 7 december 1953 en 27 juni 1956, vooral met artikel 15, omdat het buiten enige bevoegdverklaring vanwege de wetgever om, de verhuurende vennootschappen met het onderzoek naar de inkomsten van huurders belast en het in stand houden van de pacht ondergeschikt maakt aan het mededelen van vertrouwelijke belastinggegevens; dat dit middel tegen de artikelen 10 tot 12 van het bestreden besluit is gericht;

Overwegende dat de Nationale Maatschappij en de erkende vennootschappen, volgens artikel 10, om de drie jaar en voor de eerste maal in 1961 een algemeen onderzoek naar het inkomen van hun huurders moeten instellen; dat de verhuurende vennootschap, volgens de artikelen 11 en 12, «in wettelijke vormen een einde aan de huurovereenkomst maakt» ingeval de huurder of de echtgenoot weigert er schriftelijk mee in te stemmen dat het bestuur der directe belastingen aan de Nationale Maatschappij of aan een van haar erkende vennootschappen een verklaring betreffende de inkomsten van de huurders afgeeft;

Overwegende dat het algemeen onderzoek naar het inkomen van de huurders, volgens die bepalingen, voorgeschreven is voor alle huurders, zelfs voor hen die geen vermindering ten opzichte van de normale huurwaarde van het gehuurde goed genieten; dat bovendien alleen al het feit dat de huurder de in die artikelen voorgeschreven schriftelijke instemming weigert te betuigen, volstaat opdat de verhuurende vennootschap verplicht wordt een einde aan de huurovereenkomst te maken; dat de eerste tegenpartij die interpretatie van artikel 12 echter betwist, zeggend dat uit een vergelijking van de artikelen 4 en 12 van het bestreden besluit impliciet volgt dat de huurder, die weigert zich aan dit onderzoek te onderwerpen, niettemin zijn huis kan blijven betrekken mits hij de hoogste huurprijs in de door de overheid vastgestelde schaal betaalt; dat die uitlegging, welke de eerste tegenpartij aan artikel 12 geeft, in feite niet uit de tekst zelf van het artikel blijkt en dat, aangenomen dat de tegenpartij in haar memorie van antwoord van 15 juli 1961 verklaart artikel 12 in die zin te willen toepassen, die interpretatie erop wijst dat de huurders een bedrag, dat veelal aanzienlijk boven de normale huurwaarde ligt, moeten betalen willen zij ontkomen aan opzeggingen, welke de verhuurende vennootschappen hun eerst dan niet zullen hoeven te geven;

Overwegende dat het door de artikelen 10 tot 12

van het bestreden besluit ingevoerde systeem van onderzoek naar het inkomen niet met zoveel woorden door artikel 15 van de wet is voorgeschreven; dat zulk een systeem, waarin het voortbestaan van de lopende pacht ondergeschikt wordt gemaakt aan een schriftelijke instemming met de mededeling van de belastingaangiften of althans aan het betalen van huurprijzen die aanzienlijk boven de huurwaarde van de verhuurde goederen kunnen liggen, niet zonder uitdrukkelijke tekst kan worden opgedrongen aan huurders die het voordeel van een huurprijs beneden die huurwaarde niet genieten of niet wensen te genieten; dat de regering, toen ze dit onderzoek voor alle huurders van de Nationale Maatschappij en van haar erkende vennootschappen ongeacht de normale huurwaarde van de verhuurde goederen invoerde, buiten de grenzen van de bevoegdheid welke zij aan artikel 15 van de wet ontleent, is getreden; dat het middel gegrond is;

Overwegende dat de Coöperatieve Vennootschap «Germinal» en Pierre Stevens betogen dat artikel 1bis van het koninklijk besluit van 14 december 1960, aangevuld door het koninklijk besluit van 28 februari 1961, strijdt met artikel 6 van de Grondwet en met de huisvestingswetgeving, doordat het bepaalde voorzieningen buiten toepassing verklaart ten aanzien van in een steenkolenmijn werkzame mijnwerkers;

Overwegende dat het omstreden artikel 1bis bepaalt: «Behalve wat betreft de artikelen 1, 3 en 6, wordt dit besluit niet toegepast op de mijnwerkers werkzaam in een steenkolenmijn»;

Overwegende dat, aangenomen zelfs dat de Coöperatieve Vennootschap «Germinal» en Pierre Stevens bewijzen een dadelijk belang te hebben bij de nietigverklaring van artikel 1bis, de maatregel die een aantal bepalingen van het koninklijk besluit van 14 december 1960 buiten toepassing verklaart voor mijnwerkers die in een steenkolenmijn werkzaam zijn, gebillijkt kan worden door de algemene strekking in de sociale wetgeving om door het algemeen belang geboden bijzondere maatregelen ten behoeve van die werknemerscategorie te nemen; dat het middel niet opgaat;

Overwegende dat de middelen die tegen artikel 4 van het koninklijk besluit van 14 december 1960 waren gericht voor zover dat artikel de kinderbijslag bij de berekening van de inkomsten betrof, geen onderwerp meer hebben sinds die bepaling door de koninklijke besluiten van 28 februari en 26 juli 1961 is gewijzigd; dat de middelen die tegen de artikelen 7 en 8 van het koninklijk besluit van 14 december 1960 waren gericht, evenmin nog een onderwerp hebben sinds het koninklijk besluit van 26 juli 1961 wijzigingen in die artikelen heeft aangebracht; dat de verzoekers Pierre Stevens en de Coöperatieve Vennootschappen «Les Foyers Collectifs», «L'Effort», «Floréal», «Germinal», die bezwaar maken tegen artikel 5 van het koninklijk besluit van 26 juli 1961, hetwelk het genoemde artikel 8 door een nieuwe tekst had vervangen, hiervan hebben afgezien op grond van de uitlegging, welke de eerste tegenpartij aan de tekst heeft gegeven;

Overwegende dat artikel 4bis, in het koninklijk besluit van 14 december 1960 ingevoegd door artikel 4 van het koninklijk besluit van 28 februari 1961, en artikel 5 van het koninklijk besluit van 14 december 1960 de normale aanvulling van artikel 4 van dit laatste besluit zijn; dat al die bepalingen hetzelfde lot moeten ondergaan.

Besluit :

Artikel 1. — Vernietigd zijn :

1. artikel 4 van het koninklijk besluit van 14 december 1960, zoals dat is gewijzigd door de koninklijke besluiten van 28 februari en 26 juli 1961;

2. artikel 4bis, in het koninklijk besluit van 14 december 1960 ingevoegd door artikel 4 van het koninklijk besluit van 28 februari 1961, alsook artikel 4 van het koninklijk besluit van 28 februari 1961, alsook artikel 4 van dit laatste besluit;

3. artikel 5 van het koninklijk besluit van 14 december 1960;

4. de artikelen 10 tot 12 van het koninklijk besluit van 14 december 1960.

De beroepen zijn voor het overige verworpen.

Artikel 2. — Van dit arrest zal een uittreksel in het Belgische Staatsblad worden bekendgemaakt.

HOF VAN BEROEP TE GENT

6e Kamer. — 18 maart 1963.

Voorzitter : M. De Walgen.
Raadsheren : M.M. Bevernaege en Janssens.
Advokaat-generaal : M. Ely.
Advokaten : Mrs. Devroe en Blondel.

Schade. — Vermogensschade voor het gezin door het ontijdig overlijden door ongeval van de echtgenote en moeder. — Berekening van deze schade en van extrapatrimoniale schaden.

Het ontijdig overlijden door ongeval van de moeder en echtgenote die voor het huishouden zorgt, brengt vanzelfsprekend vermogensschade mede voor het gezin.

Voor de berekening van die vermogensschade als mede voor de toegekende bedragen wegens extrapatrimoniale schade : zie nader het arrest.

O.M. en Vanoverberghe b.p. t./ Vanderhaeghe.

Overwegende dat de beroepen en het wederberoep van verweerder Vanderhaeghe, tijdig zijn en verder regelmatig;

Overwegende dat de feiten bewezen zijn gebleven;
Dat de aangereden wagen niet bruusk is gestopt;
Dat de toegepaste straffen rechtmatig zijn;

Overwegende dat het wegrukken van de moeder en echtgenote die voor de huishouding zorgde evident vermogensschade meebrengt voor dat gezin; dat ofwel de jonge kinderen in een internaat zullen moeten opgenomen worden terwijl de man nog hulp in het huishouden zal nodig hebben, ofwel een uitgebreider hulp in het gezin noodzakelijk zal blijken;

Dat de normale gang van zaken niet is dat deze man met twee kleine kinderen zal hertrouwen; dat een andere beslissing van zijnentwege vreemd zou blijven aan het ongeval;

Overwegende dat de burgerlijke partij helemaal niet overdrijft wanneer ze die vermogensschade berekent op 28.818 F per jaar; dat nochtans dergelijke som maar verantwoord is zolang het jongste kind niet zowat eenentwintig jaar oud is, hetzij dus tijdens ongeveer 17 jaar sedert het ongeval; dat hiervoor dus aan de bur-

gerlijke partij als gezinschade toekomt : $28.818 \times 11,7 = 337.170$ F;

Dat naderhand de weduwnaar toch nog hulp zal nodig hebben die méér zal kosten dan zijn echtgenote voor eigen gebruik zou nodig gehad hebben; dat 12.000 F per jaar tijdens $35 - 17 = 18$ jaar rechtmatig voorkomt; dat uit dien hoofde aan de burgerlijke partij op het ogenblik van het ongeval toekwam :

$12.000 \times 12,16 \times 0,4732 = 69.049$ F;

Dat de bedragen zo werden berekend dat er intrest op verschuldigd is vanaf het ongeval;

Overwegende dat de extrapatrimoniale schade van de echtgenoot en vader voor het verlies van zijn vrouw en kind mag bepaald worden op 175.000 F zoals de eerste rechter juist heeft gedaan;

Overwegende dat geen bepaalde bezwaren worden geopperd tegen de door de eerste rechter toegestane bedragen van :

$3.020 + 9.016 + 2.429 + 1.548 + 2.500 + 1.000 = 19.513$ F;

Overwegende dat de eiser bewijst $16.000 + 5.830 +$ kerkhofvergunning, kelder en grafzerk; dat de ver- $21.200 = 43.030$ F uitgegeven te hebben voor de weerder laat gelden dat reeds een plaats zou voorzien zijn voor de weduwnaar;

Dat dergelijke maatregel volkomen normaal is en zonder het ongeval pas 34 jaar later had moeten genomen worden; dat deze uitgave dus van $43.030 - (43.030 \times 0,2239) = 33.396$ F door de verweerder moet gedragen worden.

Overwegende dat de eerste rechter de klederschade juist heeft geraamd op 5.000 F;

Overwegende dat voor eigen verplaatsingen en telefoons en andere kleinere uitgaven een bedrag van 2.000 F mag worden toegekend;

Overwegende dat de eerste rechter terecht 50.000 F vergoeding voor extrapatrimoniale schade heeft toegekend aan ieder kind;

Op deze gronden :

Het Hof, recht doende op tegenspraak,

Gelet op de wetsbepalingen in het beroepen vonnis aangehaald en bovendien op art. 2, 7 §1, 1° en 2, 9 Wet van 1 augustus 1899 gewijzigd door art. 3 der Wet van 15 april 1958, art. 211 van het wetboek van Strafvordering, en art. 24 der Wet van 15 juni 1935, al deze wetsbepalingen door de heer voorzitter op deze terechtzitting aangeduid;

Alle andere conclusiën verwerpend;

Verklaart de beroepen en het wederberoep ontvanke-
lijk;

Bevestigt het aangevochten vonnis mits deze enkele wijziging dat de schadevergoeding toegekend aan de burgerlijke partij voor vermogensschade geleden door het gezin van $321.028 - 175.000 = 146.028$ F wordt verhoogd tot $337.170 + 69.049 + 19.513 + 33.396 + 5.000 + 2.000 = 466.128$ F, méér de vergoedende intrest vanaf het ongeval op 15 mei 1962 tot 5 november 1962 en verder de gerechtelijke intrest, doch onder aftrek van de reeds betaalde 50.000 F provisie en de desbetreffende intrest;

Verstaat dat de voor extrapatrimoniale schade toegestane vergoedingen van 175.000 F, 50.000 F en 50.000 F méér de intrest behouden blijven;

Verwijst de verdachte in de kosten van deze aanleg zo op strafrechtelijk als op burgerlijk gebied.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

BURGERLIJKE RECHTBANK TE DENDERMONDE

5e Kamer. — 9 januari 1963.

Voorzitter : M. Maffei.

Rechters : M.M. Van Wesemael en Marijns.

O.M. : Mortier.

Advokaat : Mr. Fr. Van Isacker.

Auteursrecht. — Schadevergoeding wegens onrechtmatige uitvoering van filmmuziek bij middel van een T.V. toestel in een herberg.

De schade dient te worden begroot 1. op basis van het ontdoken recht; 2. op grond van de kosten en lasten welke de auteurs zich moeten getroosten om de ontduiking op te sporen en 3. op grond der morele schade welke zij ondergaan o.m. door het slecht en aanstekelijk voorbeeld door de ontduikers gegeven.

Sabam t/ M.

Gezien de stukken, waaronder het vonnis dd. 8.VI. 1962 van de heer Vrederechter van het kanton Temse, in regelmatige grosse voorgebracht, waartegen de S.V. Sabam tijdig en regelmatig in beroep is gekomen;

Overwegende dat geïntimeerde M..., alhoewel regelmatig gedagvaard, en opgeroepen door de griffier zoals voorzien bij artikel 82bis W.B.R. om ter zitting van 19.12.1962 aanwezig te zijn, niet is verschenen noch iemand in haar naam; dat derhalve de zaak tegenover haar bij verstek dient behandeld zoals appellante het vordert;

Overwegende dat de oorspronkelijke eis van beroepster tegen geïntimeerde ingesteld, ertoe strekte deze te horen veroordelen tot betaling ener som groot 2.100 F wegens schade welke zij beweert geleden te hebben door de schending van haar rechten door geïntimeerde die de film « Angèle » van Marcel Pagnol, waarvan de muzikale partituur werd gekomponeerd door V. Scotto en Blanc Sylvain wier rechten zijn overgegaan respectievelijk naar Marie-Jeanne Chevrier en Blanc Germaine, zonder voorafgaandelijke toelating, bij middel van een T.V. toestel in haar instelling genaamd Café « t... » heeft vertoond;

Overwegende dat de eerste Rechter, deze eis principieel inwilligend, de gevraagde schadevergoeding nochtans heeft herleid op 750 F;

Overwegende dat beroepster deze beslissing betwist, terecht inroepende, wat door algemene rechtspraak en rechtsleer wordt aangenomen, dat de begroting der schade door auteurs en componisten wegens voorzegde schending van hun rechten dient berekend; 1) op basis van het ontdoken recht; 2) op grond van de kosten en lasten welke de auteurs zich moeten getroosten om de ontduiking op te sporen en 3) op grond der morele schade welke zij ondergaan o.m. door het slecht en aanstekelijk voorbeeld door de ontduikers gegeven;

Overwegende dat, op grond van deze bestanddelen, de schade van beroepster geraamd op 50% verhoging van het ontdoken recht, afgerond tot het hoger honderdtal, hier in zake 2.000 F bedraagt; dat immers de door appellante in de termen harer ter zitting dd. 19.12.1962 neergelegde besluiten begrote ontdoken rechten in casu 1.320 F bedragen wat verhoogd met 50% afgerond tot de hogere 100 F geeft : 1.320 F + 660 F = 1.980 F wat 2.000 F uitmaakt;

Overwegende dat derhalve het beroep grotendeels gegrond voorkomt;

Om deze redenen, de Rechtbank, rechtdoende in beroep en bij verstek tegenover geïntimeerde, alle tegenstrijdige besluiten verwerpende, verklaart het beroep grotendeels gegrond en het vonnis a quo wijzigende, veroordeelt geïntimeerde om aan beroepster te betalen de som groot tweeduizend F, in stede van 750 F, meer de gerechtelijke intresten;

Veroordeelt geïntimeerde tot de kosten van beide instantiën.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE OUDENAARDE

1e Kamer. — 10 januari 1962.

Voorzitter : M. Janssens de Varebeke.

Rechters : M.M. Seck en Langerock.

Advokaten : Mrs. E. Boonen en de Cordier.

Onrechtmatige overheidsdaad. — Doorbreken van balken van een stuwdam zonder tussenkomst van een vreemde oorzaak. — Art. 48 van het algemeen scheepvaartreglement onthefft de staat niet van zijn verantwoordelijkheid ex art. 1384 B.W.

De staat moet zorgen voor de veiligheid van de scheepvaart op de onder zijn beheer staande waterwegen; dat brengt o.m. de verplichting mede de kunstwerken deugdelijk te bouwen en te onderhouden. Het bestaan van een gebrek mag door vermoedens bewezen worden. Het doorbreken van balken van een stuwdam, zonder de tussenkomst van enige vreemde oorzaak, impliceert dat deze balken niet de nodige sterkte bezitten om weerstand te bieden aan de normale waterdruk, derhalve met een gebrek behept zijn. Waarin het gebrek bestaat moet niet bewezen worden.

Is onjuist de stelling dat het niet gekend zijn van de oorzaak van het breken der balken overmacht zou bewijzen. Er is geen overmacht zonder tussenkomst van een uitwendige kracht.

Art. 48 van het algemeen scheepvaartreglement, luidende dat er « geen schadeloosstelling kan worden gevorderd wegens averij... veroorzaakt door gebrek aan voedingswater, door een ongeval... » heeft niet voor doel de staat te ontheffen van alle verantwoordelijkheid voor de schadelijke gevolgen van een ongeval, waarvoor hij op grond van art. 1384 B.W. moet instaan.

Van den Bossche en cs.

t/ (Belgische Staat (Minister van Openbare Werken).

Overwegende dat de vordering ertoe strekt de Belgische Staat zich te horen veroordelen aan eerste en tweede eiseres een som van 28.616 F, aan derde eiseres een som van 6.604 F en aan vierde eiser een som van 5.625 F te betalen ten titel van vergoeding voor de schade die zij opgelopen hebben aan het schip « Idy » en aan de lading ervan, ingevolge het abnormaal dalen van het waterpeil van de Dender te Zandbergen op 6 juli 1956;

Overwegende dat het terzake niet betwist wordt dat in de nacht van 5 op 6 juli 1956 ten gevolge van het doorbreken van de onderste drie balken van de stuwdam te Pollare, het Dendervak, gelegen tussen Idegem en Pollare, leegliep en het waterpeil, 1,88 meter onder het normaal peil daalde;

Dat het schip Idy, toebehorende aan de eerste twee eisers gemeerd aan de Denderoever juist voor de maalderij van vierde eiser en geladen met 50 ton mais bestemd voor 3e eiseres en 30 ton tarwe bestemd voor 4e eiser, 20° overhelde naar stuurboordzijde, een zekere schade onderging en met noodmiddelen gelost werd, met de bedoeling de beschadiging aan de vracht te beperken, en het kapseizen te beletten;

Overwegende dat, vermits de Belgische Staat over de veiligheid van de scheepvaart op de onder haar beheer staande waterwegen moet instaan, met de verplichting onder andere de kunstwerken deugdelijk te bouwen en te onderhouden, de eisers voorhouden dat de breuk van de stuw balken de nalatigheid van verweerster bewijst;

dat zij onder meer hun vordering steunen op artikel 1384 van het Burgerlijk Wetboek;

Overwegende dat de Belgische Staat het bestaan van enig gebrek aan de stuw van Pollare betwist, weliswaar bekend dat de doorbraak der balken volstrekt onuitlegbaar is, doch voorhoudt dat die balken alle elementen van stevigheid, kwaliteit en duurzaamheid vertoonden;

Overwegende dat het aan eisers behoort het bewijs van het bestaan van een gebrek aan de stuw dam te leveren, doch dat zij dit bij vermoedens mogen doen;

Dat het gebrek aan de stuw dam hierin bestond dat drie balken onbetwistbaar de nodige sterkte niet hadden om weerstand te bieden aan de normale waterdruk, vermits zij doorgebroken zijn zonder de tussenkomst van enige vreemde oorzaak; dat verweerster zelf in zijn besluiten aanhaalt dat geen enkel voorwerp tegen de balken aangestoten heeft; dat zonder een gebrek aan de balken het ongeval niet mogelijk was; dat de stuw dam dus behept was met een gebrek dat de oorzaak geweest is van het leeglopen van de Dender en van de schade die daardoor aan eisers veroorzaakt werd;

Overwegende dat, het bestaan van het gebrek bezeugen zijnde, eisers niet hoeven te bewijzen waarin dit gebrek bestond, hetzij onvoldoende sterkte van het hout, hetzij verrotting of enig ander verschijnsel; dat het bestaan van het gebrek een wettelijk vermoeden van schuld in hoofde van de bewaker doet ontstaan;

Overwegende dat terloops dient opgemerkt dat de loutere affirmatie van de Belgische Staat niet bewijst dat de balken zelf geen spoor van slijtage of verrotting vertoonden; dat er desaan gaande niet de minste tegensprekelijke vaststelling gedaan werd;

Overwegende dat verweerder ten onrechte beweert dat de afwezigheid van een gekende oorzaak van het breken der balken, juist het bewijs van de overmacht zou leveren, zodat hij van alle verantwoordelijkheid zou ontlast worden;

Dat overmacht inderdaad slechts mogelijk is door de tussenkomst van een uitwendige kracht;

Overwegende dat de Belgische Staat ten onrechte de bepaling van artikel 48 an het algemeen reglement op de bevaarbare waterlopen inroept, luidens hetwelk geen schadeloosstelling kan worden gevorderd wegens averij... veroorzaakt door gebrek aan voedingswater, door ongeval...;

Dat het terzake niet gaat om een averij veroorzaakt door een gebrek aan voedingswater, en dat dit artikel niet voor doel kan hebben de Belgische Staat te vrijwaren van alle verantwoordelijkheid voor de schadelijke gevolgen van een ongeval voor hetwelk hij op grond van artikel 1384 van het Burgerlijk Wetboek moet instaan;

Overwegende dat een deel der schade door eisers

geleden voortspruit uit het lossen van het schip bij noodmiddelen, terwijl het sterk hellende op de bodem van de Dender rustte;

Overwegende dat de verweerder ten onrechte beweert dat het niet nodig was tot deze bewerkingen over te gaan, vermits het normaal peil van het Denderwater op maandag 9 juli kon hersteld worden, en het schip zonder erge beschadigingen in normale omstandigheden kon gelost worden;

Dat dit slechts één dag vertraging zou veroorzaakt hebben, vermits normaal op zaterdag 7 en zondag 8 juli toch niet gewerkt wordt;

Overwegende dat, wanneer er in de voormiddag van 6 juli, bij het bestendig dalen van het waterpeil bleek dat er bij hoogdringendheid voorzorgsmaatregelen moesten getroffen worden om grotere schade te vermijden, niemand kon voorzien, ook het staatspersoneel niet, tot hoe laag het waterpeil zou dalen; en het niet mogelijk was te weten hoe het schip zich zou gedragen hebben; dat het kapseizen te vrezen scheen;

Dat het trouwens niet uitgesloten en zelfs waarschijnlijk is dat het lossen van het schip de vermindering van de schade en het kapseizen verhinderd heeft;

Overwegende dat het lossen beslist werd door een afgevaardigde van de verzekeringsmaatschappij van het schip en onder zijn leiding, in aanwezigheid van de rijkswacht en de gemeentelijke overheid; dat de Belgische Staat aan eisers niet mag verwijten, niet uitgenodigd te zijn geweest om de toestand ter plaats te komen vaststellen; dat trouwens de conducteur van Bruggen en Wegen opgebeld werd maar zich niet kon verwijderen van de stuw te Pollare en het hoger beheer niet verwittigde;

Overwegende dat het lossen dus op redelijke wijze beslist werd, met de bedoeling hogere schade te vermijden, en dat verweerder de schadelijke gevolgen moet dragen van een maatregel die moest getroffen worden ingevolge het ongeval voor hetwelk hij verantwoordelijk is;

Schadevergoeding aan eerste en tweede eiser verschuldigd:

Overwegende dat de casco schade op tegensprekelijke wijze op 17.439 F bepaald werd;

Overwegende dat de deskundigen tegensprekelijk op 14 juli 1956 de duur der herstellingen op vier dagen bepaald hebben; dat verweerder echter terecht laat opmerken dat eisers het tijdsverbruik tussen 9 en 13 juli niet rechtvaardigen;

Dat het billijk blijkt de vergoeding voor tijdverlies in het geheel op 7 dagen te bepalen, hetzij 2.120 F;

Overwegende dat het verlies op vracht voldoende bewezen is voor het gevorderde bedrag van 1.196 F; dat verweerder niet aantoonde waarin die berekening foutief zou zijn;

Overwegende dat elke partij in principe de kosten van de technische raadgevers tot dewelke zij zich wendt, zelf moet dragen, evenals deze van de vaststellingen die zij ter vrijwaring van haar rechten door een deurwaarder laten doen;

Dat eisers niet laten gelden dat deze tussenkomsten ertoe bijgedragen hebben de schade te verminderen, te beletten of te herstellen;

Schade aan derde eiseres:

Overwegende dat het bedrag der onkosten van lossen en vervoer van de lading van 50 ton mais, onder aftrek van de gespaarde vracht per schip, voldoende bewezen is door de onkostennota, overgeno-

men door de expert Maes in zijn weliswaar aan verweerder niet tegenstelbaar verslag ;

Dat verweerder zich vergenoegt deze bedragen te betwisten, zonder in enige mate te tonen waarin zij zouden overdreven zijn ;

Dat het bedrag de aanstelling van een deskundige niet rechtvaardigt ;

Schade van vierde eiser :

Overwegende dat dezelfde argumenten als hierboven gelden voor de buitengewone lossingskosten van 1.975 F waarvan eiser de terugbetaling vraagt ;

Dat het schip niet met de normale middelen kon gelost worden ;

Overwegende dat het verlies van 780 kgr. tarwe door de vochtigheid ten genoegen van rechte bewezen is ;

Overwegende dat het niet ernstig kan betwist worden dat zonder het ongeval zoals het zich voordeed, het schip Idy nooit zo sterk zou overgehield hebben dat het water dat zich onder de buiting bevond in aanraking kon komen met de lading ;

Dat de bevochtiging van de tarwe dus wel het rechtstreeks gevolg is van het ongeval zodat eiser gerechtigd is de schade die hij daardoor geleden heeft, door verweerder te doen vergoeden ;

Dat wat het bedrag betreft, verweerder niet het minste element aanhaalt waaruit zou blijken dat de berekeningen van de deskundige Maes onjuist zouden zijn ;

Om deze redenen :

recht doende op tegenspraak ;

Verklaart de vordering ontvankelijk en grotendeels gegrond ;

Veroordeelt verweerder te betalen ten titel van schadevergoeding

— aan eerste en tweede eisers, de som van (17.439 + 2120 + 1196) = 20755 F ;

— aan derde eisers, de som van 6704 F ;

— aan vierde eiser de som van 5625 F ;

deze sommen te vermeerderen met de vergoedende intresten sedert 6 juli 1956, de gerechtelijke intresten en de kosten ;

Wijst het meer gevorderde af als ongegrond ;

Zegt dat er geen aanleiding toe bestaat onderhavig vonnis uitvoerbaar te verklaren ;

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE GENT

3de Kamer. — 17 oktober 1963.

Voorzitter : M. A. Taevernier.

Rechters : M.M. R. Wyckaert en J. d'Udekem d'Acoz.

Referendaris : M. A. Van Hauwermeiren.

Advokaten : Mrs. Standaert en Collard.

Zeevaart. — Charter.

Charter : « *Liner terms out* » « *free in and stowed* » : *beschadiging der vervoerde goederen tengevolge van gebrekkige stouwing. De kapitein is verantwoordelijk voor gebrekkige stouwing zelfs ingeval er in de charter vermeld wordt dat de stouwing door de zorgen van de bevrachter wordt uitgevoerd. Zulks neemt echter niet weg dat uitdrukkelijke ontlastingsformules die voorkomen in sommige charters*

(Gencon-condities) geldig zijn tussen de ondertekenaars van die charters en de wet der partijen uitmaken. Derde dragers van de cognossementen zouden gebeurlijk de nietigheid van de ontlastingsformules mogen invoeren op basis van art. 91 v. d. Wet op het vervoer ter zee. Wanneer echter de charter vermeldt « liner terms out » geschiedt de gedeeltelijke lossing onderweg door de zorgen van de kapitein; deze laatste is verantwoordelijk wanneer de stouwing onderweg bij de gedeeltelijke lossing gewijzigd wordt.

N.V. Glaverbel t/ Meysen en Vets.

Gezien de dagvaarding van 9 april 1962;

Overwegende dat de vordering voor doel heeft de verweerders solidairlijk of de ene bij gebreke aan de andere te horen veroordelen tot het betalen van F. 79.517,13 plus moratoire intresten sedert 10 juli 1961, de gerechtelijke intresten en de kosten wegens gedeeltelijke breuk van een lading glas tengevolge van gebrekkige stouwing;

Overwegende dat de vordering gesteund is op een charter-party getekend te Gent op 6 mei 1961 tussen de Rederij Vets, « as agent to the owners of the motorvessel Teun » en de eiseres S.A. Glaverbel uit Charleroi, voor het vervoeren van Zeebrugge van 362 Metric tons glas « packed in cases », hetzij 91 metr. t. bestemd voor Napels en 271 metr. t. bestemd voor Bari;

Overwegende dat er tussen Zeebrugge en Napels geen averij ontstond, niettegenstaande stormwind 7 en 8, maar dat er averij overkwam aan de lading tussen Napels en Bari niettegenstaande kalm weder; dat de eiseres voorhoudt dat de schade aldus ontstaan is tengevolge van slechte stouwing van de overblijvende lading, na het lossen van een gedeelte van die lading te Napels;

Overwegende dat te Bari een tegensprekelijke expertise heeft plaats gehad, waarbij de kapitein van het m.s. « Teun » aanwezig was;

Aangezien de schade bedraagt :

1. goederen bestemd voor de firma Ballini	63.640,63 F
te Bari	
2. goederen bestemd voor de firma Pizzi-	15.876,50 F
rani te Bari	
	79.517,13 F

Overwegende dat er dient opgemerkt dat de dagvaarding vermeldt : « aangezien de kapitein ten persoonlijke titel mag verantwoordelijk gesteld worden, alsmede als aangestelde »

Wat de procedure betreft :

Overwegende dat de verweerders tegengeworpen hebben dat de Rechtbank van Koophandel ratione materiae onbevoegd is om de kapitein ten persoonlijke titel te veroordelen, vermits de kapitein geen handelaar is; en dat ten andere alleen de drager van de cognossementen een eis mag instellen wegens averij aan de lading; dat wat dit laatste middel betreft, er dient opgemerkt dat een vordering tot vergoeding mag ingediend worden door al wie schade lijdt;

Overwegende dat de eiseres verzaakt heeft aan de vordering voor zoveel zij tegen de kapitein ten persoonlijke titel gericht is;

Overwegende dat de kapitein echter geldig werd gedagvaard als vertegenwoordiger van de rederij in het buitenland (zie Smeesters en Winkelmolen T. I nr. 169);

Overwegende dat de N.V. Agence Maritime John B. Vets tegenwerpt dat zij opgetreden is als « agents » zonder echter de identiteit te laten kennen van de eigenaars (tenzij volgens de eiseres toen de verjaring zou ingetreden zijn); dat zij ook tegenwerpt dat zij als « managing owner » slechts mandataris was, die geen rechtstreekse verplichtingen heeft toegenover de personen met wie zij handelt; maar dat zij als mandataris slechts persoonlijke verantwoordelijkheid zou kunnen ontwijken indien zij duidelijk de identiteit van haar opdrachtgever had vermeld, wat inzake het geval niet is; dat er vruchteloos aangevoerd wordt dat de eiseres die eigenaars « wel kende »: dat zulks niet is bewezen; dat, moest de stelling van de verweerster aangenomen worden, niemand (noch kapitein, noch eigenaars, noch agenten, noch reders, noch managing owners) zouden kunnen aangesproken worden;

Overwegende dienvolgens dat de kapitein geldig werd gedagvaard als vertegenwoordiger van het schip, en ook de N.V. Agence Maritime J.B. Vets als ondertekenaar van de charter-party die zijn mandataris niet heeft laten kennen;

Ten gronde :

Overwegende dat de eiseres haar vordering steunt op het feit dat de verweerster (de rederij) de verplichtingen spruitende uit de charter niet zou nageleefd hebben, wat voor gevolg zou hebben dat de eiseres schadevergoeding heeft moeten betalen aan haar kopers;

Overwegende dat er dient onderzocht wie verantwoordelijk was voor de stouwing der goederen gedurende de reis, ook voor het tweede gedeelte van die reis, t.t.z. tussen Napels en Bari;

Overwegende dat de eiseres beweert dat volgens de charter (lijn 31) Owners are to be responsible... by improper or negligent stowage of the goods »;

Overwegende dat de verweerders er echter op wijzen dat volgens de bevrachtingsovereenkomst de stouwing door de N.V. Claverbel moest uitgevoerd worden zodat hun hieromtrent geen verantwoordelijkheid treft (zie lijn 27 van het charter: « free in and stowed ») en dat in feit de stouwing bij het laden wél door de N.V. Glaverbel werd uitgevoerd;

Overwegende dat de verweerders nog beweren dat wanneer er onderweg een deel van de lading werd uitgenomen, deze vennootschap ofwel zelf nieuwe stouwingsmaatregelen had moeten nemen, vermits zij volgens de verweerders de stouwing op zich genomen had, ofwel uitdrukkelijke opdracht en aanwijzingen had moeten geven aan de kapitein; dat dergelijke aanwijzingen uit geen bestanddelen of bescheiden der zaak zouden blijken, en dat niets zou bewijzen dat de kapitein dienaangaande enig initiatief had moeten en kunnen nemen;

Overwegende dat, altijd volgens de thesis van de verweerders, de aanlegster erkent dat zij voor de stouwing van de goederen te Zeebrugge moest zorgen, en dat zij dan ook deze stouwing werkelijk uitgevoerd heeft;

dat deze stouwing door aanlegster had moeten uitgevoerd worden, met in acht te nemen de voorziene lossing van een gedeelte van de lading te Napels; dat de kapitein niet hoefde tussen te komen na deze gedeeltelijke lossing te Napels;

Overwegende dat deze thesis zou moeten bijgetreden worden indien de charter slechts had vermeld: « Free in and stowed »;

Overwegende dat die charter vermeldt: « owners are

to be responsible for loss or damage to the goods... only in case the loss, damage... has been caused by the improper or negligent stowage of the goods (unless stowage performed by shippers of their stevedores or servants...)» (vertaling van de « Gencon » = general conditions van 1922 — zie Leon Lavergne, les Transports par mer. « les armateurs sont responsables... dans le cas où le dommage aura été causé par un arrimage impropre ou négligent, sauf dans le cas de l'arrimage effectué par les chargeurs ou leurs manutentionnaires ou leurs employés », wat inzake het geval is; « And the owners are responsible for no loss or damage... arising from any other cause whatsoever, even from the neglect or default of the captain... enz. »

Overwegende dat deze clause in zeer algemene termen opgesteld is en de eigenaars dekt wat de stouwing betreft te Zeebrugge, zelfs indien men mocht zeggen dat de kapitein toch een algemeen toezicht had op de verrichtingen;

Overwegende dat volgens de rechtspraak de kapitein voor de gebrekkige stouwing verantwoordelijk blijft, zelfs wanneer de stouwing door de zorgen van de bevrachter geschiedde (zie Smeesters en Winkelmoen - Droit Maritime 1929 T. I blz. 442, nr. 313 en de daar aangehaalde rechtspraak - zie ook Rép. P. Droit Belge « Navire » blz. 555 - nr. 689);

Overwegende dat zulks niet wegneemt dat de partijen bij het ondertekenen van een charter een ontlastings-clausule mogen inlassen, en dat die clausule tussen partijen de wet uitmaakt en geldig is (Rép. pr. du Droit Belge, verbo « Navirees » nr. 1034 al. 2 - H. Rechtbank van Antwerpen - 8.12.1959 J.P.A. 1961 bl. 45 Assen... c/ S.S.Fr.) zie ook Leon Lavergne Op. cit. blz. 48: « Les textes mettant les risques de l'arrimage à la charge de l'affrêteur ou du chargeur ne délient pas le capitaine ou l'armateur transporteur de sa responsabilité pour vice d'arrimage, sauf dans certain charter-parties (voir charte Gencon) »;

Overwegende dat er inzake niet bewezen is dat een cognossement de ontlastingsclausule zou vernietigd hebben (zie opus citatus - bl. 66 en 67);

Overwegende dat de partijen blijkbaar de condities van de charter als basis van de bevrachting en van het vervoer hebben willen aannemen; dat die condities de verantwoordelijkheid van de verweerster bij de stouwing uitsluiten, en dat de vordering op dit charter gesteund is; dat het inzake niet gaat om een vordering ingediend door een derde drager van het cognossement, die vreemd zou zijn aan de charter, en die gebeurlijk de nietigheid van de ontlastingsformules zou mogen inroepen op basis van art. 91 van de Maritieme Wet (Répertoire Pratique blz. 598 nr. 1092-93 « Malgré le manque de précision des travaux préparatoires (relatifs à l'article 91) il est bien certain que le texte ne s'applique, quand il parle du « porteur du connaissement » qu'au tiers porteur. C'est lui seul que la nouvelle législation a voulu protéger parceque, étranger à la convention initiale, il n'avait pu y défendre ses droits (sommige rechtspraak voegt bij de « derde houder » de banken en verzekeraars);

Overwegende echter dat de ontlastingsformule onmogelijk kan toegepast worden op de fouten begaan bij het lossen, waar de charter niet alleen vermeldt « Free in and stowed », maar ook: « Liner terms out », wat betekent: lossen volgens de gewone regels van de regelmatige zeevaartlijnen;

Overwegende dat de charters van deze lijnen voorzien dat het laden, lossen en afleveren van de lading zal uitgevoerd worden door de zorgen van de kapitein (voorbeeld van dergelijke voorwaarden: « loading, dis-

charging and delivery of the cargo shall be arranged by the carrier's agent unless otherwise arranged »);

Overwegende dat in de besproken overeenkomst er wel afgeweken wordt van de «gewone voorwaarden» voor wat de stouwing betreft — dat is, de stouwing bij het afreizen van Zeebrugge — maar dat er niet afgezien wordt van wat er gewoonlijk bedongen wordt voor het lossen, te weten dat het lossen geschiedt door de zorgen van de kapitein;

Overwegende dat er in ieder bijzonder geval moet onderzocht worden of de kapitein enige fout heeft begaan bij het lossen; en dus inzake bij het wijzigen der stouwing en/of bij de «herstouwing» na het wegemen van een deel der lading;

Overwegende dat, waar bij het eerste zicht er tegenstrijdigheid zou kunnen bestaan tussen de ontlastingsformule en de bewoordingen «liner terms out» er voorkeur moet gegeven worden aan deze «bijzondere» geschreven voorwaarden;

Overwegende dat er inzake geen twijfel mogelijk is; dat de N.V. Glaverbel geen fout kan begaan hebben bij het lossen te Napels, vermits zij in feite bij dit lossen niet mocht tussenkomen;

Overwegende dat, waar de reders uitdrukkelijk de verantwoordelijkheid van het lossen op zich hebben genomen door de uitdrukkelijke, geschreven clause «liner terms out», de gedrukte vrijstelling van verantwoordelijkheid geen zin meer heeft;

Overwegende dat de eiseres terecht verklaart dat de schade wel ontstaan is tijdens de reis Napels - Bari, t.t.z. na de gedeeltelijke lossing, en steunt op de brief van kapitein Meysen dd. 22.6.1961 alsook op de expertise Sisto;

Overwegende dat het bedrag der schade bewezen wordt door de bescheiden van het dossier, namelijk;

Kredietnota (niet betwist door verweerster)	
Ditta Mario Ballini & Figli te Bari =	63.640,63 F
Kredietnota (niet betwist)	
Vitrana Pizzirani & C°	15.876,50 F

Cijfers die ter kennis van de verweerster werden gebracht op 24.1.1962 en die niet werden geprotesteerd;

Om deze redenen :

Alle meerdere en tegenstrijdige besluiten verwerpende;

Veroordeelt de verweerders solidairlijk tot de betaling van 79.517,13 F meer de moratoire intresten sedert 10 juli 1961 tot aan de dag der dagvaarding en van dan af de gerechtelijke intresten;

Verwijst verweerders tot de kosten van het geding, voorlopig begroot op 1070 F, registratie- en expeditie-rechten niet inbegrepen;

Verklaart dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad spijs elk verhaal en zonder borg.

VREDEGERECHT TE ASSENEDE

12 september 1963.

Rechter : M. Standaert.

Advokaten : Mrs. W. Delva en G. Van Hecke.

Fonds tot vergoeding van de in geval van sluiting van ondernemingen ontslagen werknemers. — Een ziekenhuis valt niet onder de in de wet van 27 juni 1960 bedoelde onderneming.

Bij de wet van 27 juni 1960 werd bij de Rijksdienst voor arbeidsbemiddeling en werkloosheid een «Fonds tot vergoeding van de in geval van sluiting van ondernemingen ontslagen werknemers» opgericht, waaraan de bij art. 1 van deze wet aangewezen werkgevers een jaarlijkse bijdrage moeten betalen. Onder «onderneming» in de zin van deze wet kan niet bedoeld zijn een ziekenhuis, dat geen handels- of nijverheidsonderneming is.

R.M.Z. t/ Ziekenhuis St. Jan Baptist.

Overwegende dat de eis strekt tot betaling van een som van 3.338 F, zijnde een bijdrage tot het Fonds tot vergoeding ten behoeve van de in geval van sluiting van ondernemingen, ontslagen werknemers (Wet van 28 juni 1960);

Overwegende dat het dus gaat om een speciale bijdrage — bijdrage die enkel verschuldigd is door de werkgevers die aan het hoofd staan van een onderneming;

Overwegende dat heel het geschil gaat om de interpretatie die dient gegeven te worden aan het woord : «onderneming», waar eiser voorhoudt dat de wet van 27 juni 1960 ook toepasselijk is op de ziekenhuizen, beweert verweerster dat zij van de toepassing der wet uitgesloten is omdat zij niet kan aangezien worden als een onderneming, zoals bedoeld door de wetgever;

Overwegende dat Wij, na aandachtig lezen van de wet alsmede van de besluiten, aanvullende besluiten van partijen aangevoerde rechtspraak en rechtsleer enz. wij tot het besluit komen dat verweerster niet kan noch mag aangezien worden als een onderneming zoals bedoeld door de wet;

Overwegende dat Wij onze mening staven op volgende punten : 1) de wet is slechts toepasselijk op ondernemingen — dit blijkt uit het opschrift alsmede uit verschillende artikelen van de wet ; 2) voor de bepaling van het woord «onderneming» verwijst art. 2 naar artikel 14 van de wet van 24 september 1948. «De technische bedrijfseenheid, bedoeld in artikel 14 van genoemde wet. Bedrijfseenheid kan niets anders bedoelen dan nijverheid, handel, enz. Het woord zegt het zelf : een ziekenhuis kan toch niet aangezien worden als een onderneming van het bedrijfsleven. 3) Er blijkt uit het antwoord van de Minister van Tewerkstelling en Arbeid - parlementaire vraag nr 36 (zie Belg. Senaat - Vragen en Antwoorden 29 mei 1962) dat scholen, sociale organisaties, vrije beroepen, politieke partijen niet vallen onder de wet van 20 september 1948. Eiser voert aan dat het hier slechts ging om de inrichting van ondernemingsraden. Dit is juist. Doch er mag niet uit het oog worden verloren dat, zoals reeds vermeld, art. 2 der wet van 27 juni 1960 verwijst naar art. 14 van de wet van 20 september 1948 houdende de organisatie van het bedrijfsleven, zoals de minister verklaart in zijn antwoord op de parlementaire vraag : «Het is vanzelfsprekend dat de wet van 20 sep-

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

tember 1948 slechts de handels- en nijverheidsondernemingen beoogt». Welnu een ziekenhuis is noch een handels- noch een nijverheidsonderneming. Bovendien is verweerster een vereniging zonder winstgevend doel. Het Ziekenhuis St. Jan Baptist van Zelzate verzorgt behoeftige krankzinnigen. Hier is elke notie van handel of nijverheid uitgesloten.

Om deze redenen :

Alle meerdere en tegenstrijdige besluiten verwerpende ;

Wij, Vrederechter,

Rechtdoende op tegenspraak.

Verklaren de eis ontvankelijk doch wijzen hem af als zijnde ongegrond.

Laten kosten van huidig geding lastens eisers.

VREDEGERECHT TE SINT-TRUIDEN

12 februari 1963.

Rechter : M. A. Roelandts.

Advokaten : Mrs. Rombauts en Tudts.

Onrechtmatige daad. — Een de straat overlopend vierjarig kind. — Aansprakelijkheid van de vader voor het daardoor veroorzaakt verkeersongeval. — Vermoeden juris tantum van het gebrek in de bewaking.

Een vierjarig kind loopt onverwachts de straat over recht tegen een op korte afstand genaderde bromfietser : een dergelijk feit levert voor de bromfietser een onvoorzienbare hindernis op. Indien de schuld van het kind bewezen is, wordt het gebrek in de bewaking van het kind juris tantum vermoed.

Hambrouckx t/ Dignef.

Overwegende dat de minderjarige zoon van verzoeker zelf toegeeft van op een 100-tal meters twee spelende kinderen bemerkt te hebben, dat hij dienvolge van zijn snelheid verminderde en zelfs naar links uitweek om de kinderen met zijn bromfiets voorbij te steken, toen plots het vierjarig dochttertje van gedaagde naar de bromfiets toeliep ; deze laatste zou dan uit alle macht geremd hebben, doch het kind zou tegen het voorwiel zijn aangelopen, waardoor de bromfietser en de duozitter, Lardinois Fernand, evenals de twee kinderen ten gronde vielen ;

Overwegende dat dit « plotse gebeuren » bovendien blijkt uit de verklaring zelf van Dignef Marie, die zegt : « Mijn zustertje is dan plots de straat overgelopen, ik liep haar na en greep haar vast, het was echter te laat, ze was reeds tegen de bromfietser aangelopen » ;

Overwegende dat de bestuurder van de bromfiets blijkbaar voorzichtigheidsmaatregelen, welke door de omstandigheden geboden waren heeft getroffen, n.m.l. door zijn snelheid te verminderen en uit te wijken ; dat hij alsoo voor een onvoorzienbare hindernis heeft gestaan en derhalve geen aansprakelijkheid draagt in dit ongeval ;

Overwegende dat het inderdaad juist is dat voor kinderen, de onvoorzienbare hindernis niet wordt aangenomen tenzij, zoals in casu, het feit gebeurde op een zo korte afstand van de bestuurder zodat hij menselijkerwijze gesproken niet meer kon stoppen of uitwijken ; (Corr. Rb. Luik, 26.11.1954, R.C.A. 1955, nr. 5540) ;

Overwegende dat de vader immers verantwoordelijk is voor de schade veroorzaakt door zijn minderjarig kind, dat bij hem inwoont ; dat de grondslag van deze verantwoordelijkheid gelegen is in de opvoedingsplicht der ouders en in de plicht van bewaking, die er een corollarium van is, dus in de ouderlijke macht, (Kluyskens « De Verbintenissen », nr 377) ;

Overwegende echter dat, indien de schuld van het kind bewezen is, het gebrek in de bewaking « juris tantum » vermoed wordt, terwijl zulks niet het geval is voor het gemis aan opvoeding ; (Hof Gent, 28.4.1961 ; R.W. 1961-62, kol. 805) ; dat het vermoeden van de schuld van de ouders vervalt zo zij bewijzen kan dat zij de schadelijke daad niet hebben kunnen beletten ;

Overwegende dat de bewakingsplicht van de vader geen absoluut begrip is die elke nadelige daad zou dienen te verhinderen, maar dat zij moet worden opgevat op een redelijke wijze, rekening houdend met de werkelijkheid van het leven, de geaardheid van het kind, de ouderdom, enz.

Overwegende dat verweerder in casu alleen aanhaalt « dat geen fout in de bewaking van zijn kind kan worden ten laste gelegd », maar zelf geen elementen bijbrengt nopens de omstandigheden, de geaardheid van het kind, noch nopens het niet-gebrek in de bewaking ;

Dat we alleen uit de gegevens van de strafbundel kunnen uitmaken dat het betrokken 4-jarig kind vergezeld was van haar 12-jarige zuster, toen ze samen naar de bushalte gingen om hun tante af te halen ;

Dat bovendien uit de daarop volgende feiten blijkt dat de kleine zus onvoldoende bewaakt is geweest, daar deze plots de straat kon overlopen ;

Overwegende dat, in casu, de vader-verweerder burgerlijk aansprakelijk is voor de door zijn bij hem inwonend minderjarig kind veroorzaakte schade ;

Overwegende dat de herstellingsduur van de bromfiets op twee dagen mag geraamd worden aan 75 F per dag of 150 F ; dat de morele schade billijkheidshalve op 100 F mag teruggebracht ;

Overwegende dat de andere schadebedragen, zoals ze in de besluiten gereduceerd werden, niet betwist zijn en mogen worden aangenomen ;

Dat alzo de schade zal bedragen : 135 F + 60 F + 2.150 F + 2.790 F + 225 F + 150 F + 100 F = 5.610 F.

Tegeneis van verweerder :

Overwegende dat verweerder bij wedereis van eiser de betaling vordert van 1.180 F wegens dokterskosten en morele schade toegebracht aan zijn dochttertje ;

Overwegende dat uit de hierboven uiteengezette beschouwingen blijkt dat de wedereis alle grond mist ;

.....

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

BOEKBESPREKING

Baron Louis Fredericq (met de medewerking van Jhr. Simon Fredericq). — Handboek van Belgisch Handelsrecht. — Deel II, Brussel, Etablissements E. Bruylant. 1963. 1180 blz.

Bij de firma Ets. E. Bruylant is in de loop van vorig jaar het 1e deel (1) en is pas het 2e deel verschenen van het « Handboek van Belgisch Handelsrecht ».

Alleen de naam van de auteur en die van de uitgever zijn reeds een voldoende waarborg voor de degelijkheid en voor de verdiensten van het nieuwe « Handboek ».

Inderdaad is de firma Ets. E. Bruylant overbekend als gespecialiseerd in de publikaties van juridische en wetenschappelijke aard en is de welverdiende faam van Prof. Em. Dr. Baron L. Fredericq, als specialist in het handelsrecht, reeds lang gevestigd, zelfs in het buitenland (hij is o.m. doctor honoris causa van de universiteiten te Rennes, te Rijsel, te Utrecht en te Parijs).

De auteur kan immers bogen op overtalrijke publikaties over het handelsrecht: van zijn hand verschenen in boekvorm o.m. « Beginselen van het Belgisch Handelsrecht » (3 delen, 1927-1935), « Principes de droit commercial » (3 delen, 1928-1934) en « Traité de droit commercial » (11 delen, 1945-1955). Anderdeels heeft hij sinds 1924 et tot vóór enkele maanden het handelsrecht aan de Rijksuniversiteit gedoceerd en hoeft op zijn overtalrijke wetenschappelijke titels voorzeker niet te worden gewezen.

Waarschijnlijk als afscheidsgeschenk aan de studenten (Prof. Fredericq is vóór enkele maanden emeritus geworden) heeft hij, met de medewerking van zijn zoon (o.m. geaggregeerde voor het hoger onderwijs in het handelsrecht), een « Handboek » opgesteld, waarin een bondig doch zo volledig mogelijk overzicht wordt gegeven van het thans vigerende Belgisch Handelsrecht « zoals het in het zakenleven werkelijk toegepast wordt »: Prof. Dr. L. Fredericq — ook zijn zoon, hoewel in mindere mate — kan zich, als advocaat, beroepen op een jarenlange ervaring inzake handelsrecht!

Dank zij het « Handboek », waarin de algemene beginselen van het Belgisch Handelsrecht worden uiteengezet, zal de studie van dat uiterst belangrijke onderdeel van het recht voor de studenten ten zeerste worden vergemakkelijkt.

Het nieuwe werk is evenwel niet uitsluitend voor studenten bedoeld, want de practici vinden daarin op talrijke plaatsen, in kleinere druk, een meer gedetailleerde toepassing van de beginselen met vermelding van de voornaamste actuele twistpunten en van de daarmede verband houdende rechtspraak.

Nadrukkelijk wordt opgemerkt, dat het niet mogelijk is, in de beperkte ruimte waarover voor deze recentie mag worden beschikt, uit te weiden over de vele en onbetwistbare verdiensten van het « Handboek van Belgisch Handelsrecht » (dat meer dan 2000 blz. beslaat en waarin honderden problemen worden toegelicht) en evenmin te wijzen op enkele minder gunstige aspecten. Wij zullen er ons dan ook toe beperken een zeer bondige inventaris van de behandelde materie aan te geven: inleiding met algemene begrippen, daden van koophandel, handelaars, handelsagenten, handelszaak, handelsbeurzen, gemeenschappelijke beleggingsfondsen, banken en bankverrichtingen, handelseffecten (wisselbrief en orderbriefjes), verkoop, pand, vennootschappen, cheque en postcheque, verzekeringen, overeenkomst van vervoer, faillissement, uitstel van betaling en gerechtelijk akkoord.

Gelet op de wijze waarop de publikatie opgevat en uitgewerkt is, ligt het voor de hand dat ze ongetwijfeld grote diensten kan bewijzen niet alleen aan degenen — zoals studenten in de rechten en in het notariaat — die met het handelsrecht pas kennis maken en dienvolgens in de eerste plaats de principes « onder de knie » moeten krijgen, doch ook aan advocaten, notarissen en andere specialisten in handelsrechtelijke aangelegenheden die zonder tijdverlies de huidige stand van zaken wensen te kennen voor een bepaald probleem van de betrokken materie (de inhoudsopgave in ieder deel, één enkel « register » voor beide delen en de « tabel der (Wets) artikelen » voor de twee boekdelen zullen daartoe in grote mate bijdragen).

Het Handboek van Belgisch Handelsrecht (de 2 delen) is verkrijgbaar tegen de prijs van 3.400 F (ingenaaid) of 3.900 F (ingebonden) bij de uitgeverij Ets. Em. Bruylant, Regentiestraat 67 te Brussel 1 (postrekening 619.88).

Prof. Dr. F. Amerijckx

(1) Volledigheidshalve wordt de aandacht erop gevestigd, dat ook twee « aanhangsels bij deel I » zijn verschenen: het eerste handelt over « converteerbare obligaties en obligaties met inschrijvingsrecht » (wet van 23 juli 1962) en het tweede over de « eenzijdige beëindiging van de voor onbepaalde tijd verleende concessies van alleenverkoop » (wet van 27 juli 1961).

BALIELEVEN

Balie van Leuven

Op zaterdag 30 november 1963 vierde de Balie van Leuven twee van haar confraters ter gelegenheid van hun « vijftig jaar Balie », nl. Oud-Stafhouder A. Tant en Mr. F. Pels.

De academische zitting, die doorging in de prachtig versierde zaal der correctionele zittingen van de Rechtbank, werd bijgewoond door een talrijk publiek. Buiten de volledige Raad van de Orde, waren aanwezig: de heer Voorzitter der Rechtbank van eerste aanleg, de heer Prokureur des Konings, de heren Vrederechters van het arrondissement, de heer Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel, de heer Voorzitter van het Arbeidsgerecht, talrijke magistraten, substituten, notarissen, deurwaarders en confraters.

Stafhouder C. Vandenbergh verwelkomde de jubilarissen en hun familie en sprak de lofrede uit.

Oud-Stafhouder A. Tant is steeds een harde werker geweest die pleitte voor alle rechtsinstanties, maar vooral naam maakte als pleiter in strafzaken (22 zaken voor het Hof van Assisen). Naast zijn drukke rechtspraktijk was hij, van 24-4-1919 tot 28-3-1959, plaatsvervangend Rechter bij de rechtbank van eerste aanleg, burgerlijk rechter bij de Krijgsraad van het 11e Legerkorps gedurende de mobilisatie tot 10 mei 1940 en lid van de Commissie der psychiatrische afdeling der hulpgevangenis van Leuven van 1937 tot 1948. Ook waagde hij zich in de gemeentepolitiek der stad Leuven. Haast onafgebroken zetelde hij, sedert 1920, in de Raad der Orde en driemaal werd hij door zijn confraters tot Stafhouder verkozen (1935-37; 1947-49; 1955-57). Dit alles belette hem niet zeventien stagiaires op te leiden, waarvan de helft nog aan het rechtswezen verbonden is.

Meester F. Pels kende misschien een minder drukke rechtspraktijk. Toch was hij, tot het bereiken der leeftijdsgrens, plaatsvervangend Vrederechter van het

eerste kanton Leuven en rechtskundig bijzitter bij het Arbeidsrecht te Leuven. Herhaaldelijk ook maakte hij deel uit van de Raad der Orde. Ontelbaar zijn de sociale organisaties en de godsdienstige genootschappen waarbij hij de leidende of bezielende rol speelt.

Namens de Balie boden de twee jongste leden van de Balie een bloemstuk aan de dames der jubilarissen aan en schonk Stafhouder Vandenberghde de gevierde confraters een prachtige herinneringsgave.

De heer Voorzitter der Rechtbank van eerste aanleg sloot zich aan bij de feestvierende Balie en beklemtoonde de sympathie van de magistratuur voor de jubilarissen.

Pleitbezorger W. Vander Veken, gewezen stagiair van Oud-Stafhouder Tant, huldigde zijn « patroon » namens zijn stagiairs die nog aan de Balie of aan de rechtswereld verbonden zijn. In hun naam bood mej. M. Jordens, dochter van een ander stagiair, bloemen aan mevrouw Tant aan en een geschenk aan de « patroon ».

Namens « Het Verbond der Belgische Advokaten » wenste Mr. Byvoet de jubilarissen « ad multos annos ».

De twee jubilarissen dankten en haalden herinneringen op uit hun halve eeuw praktijk, die toch zo vlug was verlopen, maar waaraan zij nog geen einde denken te stellen.

Na deze academische zitting verenigden de talrijke aanwezigen zich in de raadkamer van de Rechtbank waar, tijdens een geslaagde receptie, iedereen in de gelegenheid werd gesteld de jubilarissen persoonlijk geluk te wensen.

L.J.

Op studiereis naar Keulen (14-15 november 1963)

Vorig jaar werd, op initiatief van de Conferentie van de Jonge Balie te Brugge, een uitnodiging gericht aan de confraters van de Balie van Keulen. Talrijke Keulenaars zouden opgetogen herinneringen behouden aan hun uitstap naar Brugge.

Ditmaal trokken de Bruggelingen, vergezeld door de weetgierige vertegenwoordigers van de Conferenties van Antwerpen, Luik en Charleroi, op « studiereis » naar Keulen. Na te zijn gesterkt door de hartelijke woorden van welkom uitgesproken door de Voorzitter van het Kölner Anwaltverein en de Heer Stafhouder van de Balie van Keulen, werden de deelnemers door een autocar van het zeer moderne hotel « Mondial » naar het zeer oude slot « Burg » aan de Wupper gebracht.

Een enthousiaste gids zorgde voor de rondleiding in de talrijke zalen en in het zo rijk aan wapens voorzien museum. Om de aldaar opgedane oorlogsbeslommeringen te verdrijven, werd lekker gegeten in het antiek restaurant. De meest dorstigen werden later gelaafd in het zeer bekende wijnhuis « Im Walfisch » (229 wijnsoorten).

De dag daarop bracht de autocar de kandidaat-apotekers in een aangename uitstapatmosfera tot aan de hoofdingang van de Bayer-Werke, te Leverkusen (35.000 werknemers).

Na in een zaal de volledige Bayer-Werke naar klein model te hebben overschouwd, werden kleine groepjes gevormd die bij voorkeur door de afdeling van de verpakking werden geloodst. Hier maakten de in wit uitgedoste inpaksters door hun vaardigheid zulke indruk op de bezoekers, dat deze er bij vergaten naar het fabricagegeheim van het produkt te vragen. Om

deze door de Direktie voorziene vergetelheid goed te maken, werd een wetenschappelijke film afgerold.

De lezer zal met voldoening vernemen dat de enorme profijten, die door de fabrikatie van de aspirine worden verwezenlijkt, integraal worden aangewend voor de kankerbestrijding.

Na ter plaatse te hebben geluncht onder het vaderlijke oog van de stichters, trok men naar het stadhuis van Keulen, waar een heildronk werd uitgebracht. Eens te meer zou Mr. Dousselaere, Voorzitter van de Conferentie van de Jonge Balie te Brugge, op een zeer gevatte wijze en in de Duitse taal, het wederwoord richten.

Deze zo interessante studiereis werd bekroond door een gezelschapsavond in de Gürzenichzaal, waar een 700-tal genodigden plaats namen.

Mochten alle Rijn- en Scheldeverbindingen even aangenaam zijn.

J. M.

MEDEDELINGEN

Katholieke Universiteit Leuven Faculteit van de Rechtsgeleerdheid

Door de Faculteit van de Rechtsgeleerdheid van de Katholieke Universiteit te Leuven wordt, in de loop van de maanden januari tot maart, een informatiecyclus over de juridische aspecten van de Europese integratie ingericht.

Het is onmiskenbaar dat talrijke practici een behoefte voelen aan een systematisch overzicht van het nieuwe recht van de Europese gemeenschappen, waarvan de inwerking op de dagelijkse praktijk zich steeds meer laat gevoelen. Door het inrichten van een informatieprogramma beoogt de Faculteit van de Rechtsgeleerdheid dan ook aan alle belangstellenden een degelijke synthese te verstrekken van de diverse aspecten van het groeiende Europese recht.

De informatiecyclus beslaat acht zaterdagen, telkens van 10 tot 15.30 uur, gedurende welke vooraanstaande specialisten een onderdeel van het Europese recht toelichten, waarna gezamenlijke lunch en vervolgens gelegenheid tot het stellen van vragen en debat. De deelnemers bekomen bovendien een map met dokumentatie.

Het programma is als volgt vastgesteld :

18 januari 1964 : a. De politieke en economische achtergrond van de Europese integratie. Voordrachtgever : G. Eyskens, Oud-Eerste Minister, Professor aan de Katholieke Universiteit; b. Aktuele politieke vraagstukken van de Europese gemeenschappen. Voordrachtgever : A. Coppé, Vice-Voorzitter van de Hoge Autoriteit van de E.G.K.S., Buitengewoon Professor aan de Katholieke Universiteit.

25 januari 1964 : De instellingen van de Europese Gemeenschappen. Voordrachtgever : J. De Meyer, Professor aan de Katholieke Universiteit.

8 februari 1964 : De verhouding tussen het gemeenschapsrecht en het intern recht. Voordrachtgever : E. Suy, Geassocieerd Docent aan de Katholieke Universiteit.

15 februari 1964 : De rechtsbescherming in de Europese Gemeenschappen. Voordrachtgevers : L. Goffin, Buitengewoon Docent aan de Katholieke Universiteit, en J. Mertens de Wilmars, Professor aan het Hoger Instituut voor Bestuurswetenschappen te Antwerpen.

29 februari 1964 : Het goederenverkeer in de E.E.G. Voordrachtgever : Y. Van der Mensbrugghe, Lector aan de Katholieke Universiteit.

7 maart 1964 : Het recht van vestiging in de E.E.G. Voordrachtgevers : L. P. Suetens, Aangesteld Navorsers N.F.W.O., en W. Van Gerven, Buitengewoon Docent aan de Katholieke Universiteit.

14 maart 1964 : Het E.E.G.-kartelrecht. Voordrachtgevers : J. Vandamme, Buitengewoon Docent aan de Katholieke Universiteit en G. Van Hecke, Professor aan de Katholieke Universiteit.

21 maart 1964 : a. De rol van het Hof van Justitie in de uitbouw van het Europese recht. Voordrachtgever : A. M. Donner, Voorzitter van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen. b. L'Harmonisation des législations des Etats membres. Voordrachtgever : M. Gaudet, Maître des Requêtes au Conseil d'Etat de France, Directeur-Generaal bij de Juridische Dienst der Europese Executieven.

De informatiecycclus gaat door te Leuven in de nieuwe lokalen van de Faculteit van de Rechtsgeleerdheid, College « De Valk », Tiense straat 41.

Aanvragen tot inschrijving moeten gezonden worden naar het Sekretariaat van de Faculteit van de Rechtsgeleerdheid, College « De Valk », Tiense straat 41, Leuven, vóór 30 december 1963. Het aantal deelnemers is beperkt. De inschrijvingen worden aanvaard in de volgorde van hun ontvangst.

Het inschrijvingsrecht is vastgesteld op 2.000 F. Dit bedrag omvat : collegegeld, kosten voor dokumentatie en deelneming aan de gezamenlijke maaltijden. Het inschrijvingsrecht wordt herleid tot 1.200 F voor hen die sedert minder dan vijf jaar afgestudeerd zijn. Het bedrag van het inschrijvingsrecht wordt vereffend door storting op P.C.R. nr. 890 van Kredietbank, Leuven, voor rekening nr. 700/13/20.372 van « Informatiecycclus Europese Integratie », Leuven.

Het Sekretariaat van de Faculteit van de Rechtsgeleerdheid staat ter beschikking van de belangstellenden voor alle bijkomende inlichtingen.

Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal

De Hoge Autoriteit van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (E.G.K.S.) werft voor haar diensten te Luxemburg, door middel van een vergelijkend onderzoek, aan : een *all-round jurist* voor de Juridische Dienst van de Europese Gemeenschappen (afdeling E.G.K.S.)

Bijkomstige inlichtingen, toelatingsvoorwaarden en sollicitatieformulier zijn bekendgemaakt in het Publikatieblad der Gemeenschappen, nr. 170 van 26 november 1963, dat in België te koop is bij : Belgisch Staatsblad, Leuvenestraat 40, Brussel.

Toezening tegen storting van 6 F op girorekening 5080. Gelieve het nummer van het Publikatieblad te vermelden op het girostrookje.

Uiterste datum voor de ontvangst der sollicitaties : 27 december 1963.

TIJDSCHRIFTEN

Arresten en Adviezen van de Raad van State, jrg. 1963 - nr. 7 :

Rechtspraak.

Tijdschrift van de Vrederechters, jrg. 1963 - nr. 10 :

Bibliographie. — Rechtspraak.

Nederlands Juristenblad, jrg. 1963 - nr. 41 :

K. Klijn, Enkele kritische gedachten omtrent de Wet op de Geneesmiddelenvoorziening. — K.N. Korteweg, Het Presidium van de krijgsraden bij de Land- en Luchtmacht (slot). — Het werk aan het nieuwe Burgerlijk Wetboek. — J.J. Stael, Nogmaals Pachtwet en rechtshistorie, met naschrift van Prof. A.J.M. Kunst. — T.J. Dorhout Mees, Illème Rencontre des Organisations s'occupant de l'Unification du Droit.

Weekblad voor Privaatrecht; Notaris-amt en Registratie, jrg. 1963 - nr. 4791 :

J.H. Beekhuis, Het ontwerp voor het zesde boek van het nieuwe Burgerlijk Wetboek. Onrechtmatige daad. — P.W. van der Ploeg, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Huwelijksgoederenrecht.

Arbitrale Rechtspraak, jrg. 1963 - nr. 515 :

Rechtspraak.

Journal des Tribunaux, jrg. 1963 - nr. 4425 :

M. Magrez, Le régime des prestations d'intérêt public en temps de paix. — J. Eeckhout, Pour un régime unique de la pension alimentaire.

Recueil Dalloz, jrg. 1963 - nr. 40 (Parijs) :

Chr. Debbasch, L'amnistie en matière disciplinaire.

La Revue Administrative, jrg. 1963 - nr. 95 (Parijs) :

J. Ratier, Les grandes lignes des réformes administratives en cours d'application. — J. Rousseau, Sur le rôle de la fonction publique dans les pays en voie de développement. — G. Thuillier, Paul Valéry et la politique (V). — P. Sandevor, Le Conseil d'Etat et la réforme de 1963. — P. de Calan, Pour une économie libre.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"